67. Tiistaina 2 päivänä kesäkuuta 1992

kello 14.55

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi teletoimintalain muuttamisesta sekä radiolain muuttamisesta 1958

Hallituksen esitys n:o 227/1991 vp
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 2

2) Ehdotus laiksi maaseutuelinkeinolain muuttamisesta 1979

Hallituksen esitys n:o 51
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9

3) Ehdotus laiksi Venäjän ja Itä-Euroopan instituutista ..... „

Hallituksen esitys n:o 44
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2

Esitellään:

4) Hallituksen esitys n:o 70 laeiksi kunnallislain ja kuntajaosta annetun lain muuttamisesta ..... „

5) Hallituksen esitys n:o 71 laiksi polttoaineverosta annetun lain verotaulukon muuttamisesta ..... „

6) Hallituksen esitys n:o 72 laeiksi opintotukilain muuttamisesta ja rajoituksesta oikeuteen saada aikuisopintorahaa ..... „

S.

7) Hallituksen esitys n:o 74 laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta . 1979

8) Hallituksen esitys n:o 75 laiksi aikuisten järjestelmällisen hammashuollon toimeenpanon siirtämisestä ..... „

9) Hallituksen esitys n:o 76 laeiksi lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 1 a §:n kumoamisesta ja työntekijäin eläkelain 8 §:n muuttamisesta ..... „

10) Hallituksen esitys n:o 77 laiksi työllisyyslain väliaikaisesta muuttamisesta 1980

11) Hallituksen esitys n:o 78 sokerilaiksi 1982

12) Hallituksen esitys n:o 79 laiksi kotimaisesta tärkkelystuotannosta ..... „

13) Hallituksen esitys n:o 80 laiksi kotimaisesta öljykasvituotannosta ..... „

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuu ed. Mäkelä.

Ilmoitusasia:

Suomen itsenäisyyden juhlarahaston SITRAn toimintakertomus vuodelta 1991

Puhemies: Ilmoitetaan, että Suomen itsenäisyyden juhlarahaston hallintoneuvoston kir-

jelmän ohella viime maaliskuun 25 päivältä on eduskunnalle saapunut Suomen itsenäisyyden juhlarahastosta annetun lain 9 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettu kertomus rahaston toiminnasta vuodelta 1991. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi teletoimintalain muuttamisesta sekä radiolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 227/1991 vp
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 2

Puhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Nyt ensimmäisessä käsittelyssä olevassa televiestintälainsäädännön muutosesityksessä ehdotetaan muutettavaksi teletoiminta- sekä radiolakia. Muutoksilla lisätään kilpailua teletoiminnassa ja poistetaan osin teknisestä kehityksestä johtuvia puutteita lainsäädännöstä.

Lain soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että liikenneministeriö voisi päättää, mikä on lain soveltamisalan kannalta merkitykseltään vähäistä teletoimintaa. Oikeuden kytkentäiseen yleiseen datasiirtotoimintaan ja datasiirtoon erillisverkoissa saisi tekemällä siitä ilmoituksen liikenneministeriölle. Hyväksymättömien yleiseen televerkkoon liitettävien telepäätelaitteitten kaupanpito kiellettäisiin. Kaikki telepäätelaitteet olisi varustettava merkinnällä, joka osoittaa, saako laitteita liittää yleiseen televerkkoon. Tarkoituksena on saattaa voimaan vastavuoroinen eurooppalainen hyväksymiskäytäntö.

Televerkkojen urakoinnin vapautumisesta johtuen luodaan teleurakoitsijoitten valtuutusjärjestelmä. Rangaistussäännöksiä ehdotetaan täydennettäviksi.

Hyväksymättömän telepäätelaitteen liittäminen yleiseen televerkkoon samoin kuin mainittujen laitteitten maahantuonti ja kaupanpito säädetään rangaistaviksi. Poliisille annettaisiin oikeus saada telelaitokselta teleyhteyksien tunnistamistietoja törkeitten rikostapausten tutkimisessa.

Telekaapeleitten siirtokustannuksia koskevia säännöksiä hallitus ehdottaa muutettavaksi niin, että telelaitoksella on oikeus saada täysi korvaus siirtämisen aiheuttaneen toimenpiteen suorittajalta.

Koska puhelin- ja kirjesalaisuudesta on säädetty hallitusmuodossa, liikennevaliokunta piti lähinnä poliisin puhelujen tunnistamistietojen saantioikeutta koskevan pykälän vuoksi tarpeellisena pyytää lain säätämisjärjestystä koskevan lausunnon perustuslakivaliokunnalta. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan laki voidaan säätää yksinkertaisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Valiokunnan käsitellessä lakiesityksiä lait todettiin sinänsä tarpeellisiksi ja jopa kiireellisesti voimaan saatettaviksi. Lakiesityksen mukaisesta radiolain sisällöstä valiokunta oli jopa varsin yksimielinen. Teletoimintalakia liikennevaliokunta sen sijaan ehdottaa eräiltä osin muutettavaksi.

Lainvalmistelussa tapahtuneen virheen vuoksi valiokunta ehdottaa lain 10 b §:ään teknistä korjausta, koska muussa tapauksessa televerkon liittämiseen yleiseen televerkostoon vaaditaan valtuutusta telelaitokselta, mutta ei teleurakoitsijalta. Tämä ei luonnollisestikaan ole ollut hallituksen esityksen tarkoitus, vaan juuri päinvastoin.

Voimakkaimmin lain valiokuntakäsittelyssä nousivat esiin kolme kohtaa: 16 §, joka koskee korvauksia, 26 a §, joka koskee sanktioita teletoiminnasta annettujen säännösten rikkomisesta, ja 29 § vaitiolovelvollisuudesta eli siis mainittu poliisin puhelujen tunnistamistietojen saantioikeus.

Lakiesityksen 16 §:n 2 momentissa ehdotetaan seuraavasti: "Jos tämän luvun mukaisesti sijoitettuja telekaapeleita on tarpeen siirtää rakennustyön tahi muun siihen verrattavan toimenpiteen vuoksi, telelaitos on velvollinen huolehtimaan niitten siirtämisestä. Jollei toisin ole sovittu, telelaitoksella on oikeus saada siirtokustannuksista täysi korvaus siirtämisen aiheuttaneen toimenpiteen suorittajalta."

Asiantuntijoitten kuulemisen yhteydessä valiokunta päätyi pitämään tätä momenttia osittain tasapainottomana. Hyväksyttynä se voisi johtaa ja käytännössä johtaisi siihen, että kun telelaitos korvauksetta on kyntänyt kaapelinsa tierakenteisiin, sillä on kuitenkin oikeus saada täysi korvaus niitten siirtämisestä, milloin se tulee ajankohtaiseksi esimerkiksi tienparannustoimien vuoksi. Erityisen hankalaksi tällainen

tilanne saattaisi muodostua yksityistiekunnille, jotka pitkään huonon tien takana asuttuaan lopulta saattavat saada valtion avustuspäätöksen tien parantamiseksi. Kun tällöin kaapelin siirtokustannukset voisivat olla lähes samaa kertaluokkaa kuin varsinainen tien parantaminen, mainitunlaiset yksityisteiden tiekunnat saattaisivat joutua sillä tavoin kohtuuttomaan asemaan, että ne eivät taloudellisesti voisi tiensä parantamista toteuttaa.

Mietinnössään valiokunta esittääkin tämän momentin poistamista ja katsoo, että nykyisellä neuvottelumenettelyllä voidaan ehdotettua paremmin jatkaa. Mietinnössään valiokunta lisäksi katsoo, että mikäli siirtokustannusten korvauskysymystä jonkin muun lain yhteydessä valmistellaan, tulisi valmistelun perustaksi ottaa aikaprioriteettiperiaate, kuten mm. sähkölaissa on, mikä tarkoittaa, että se, joka viimeksi tulee alueelle, on maksuvelvollinen, jos toiselle siirtokustannuksia aiheutuu.

Lain 26 §:ssä, joka käsittelee teletoimesta annettujen säännösten rikkomisesta seuraavia sanktioita, hallitus esittää samanlaista rangaistusasteikkoa valiokunnan mielestä hyvin eritasoisiin rikkomuksiin. Tuon pykälän mukaan se, joka 1) liittää yleiseen televerkkoon hyväksymättömän telepäätelaitteen yleiseen televerkkoon, 2) rikkoo telepäätelaitteitten maahantuontia ja kaupanpitoa koskevia säännöksiä, 3) suorittaa teleurakointia ilman valtuutusta, 4) laiminlyö televerkon omistajalle säädetyt velvollisuudet, 5) rikkoo 29 §:ssä säädettyä vaitiolovelvollisuutta tai 6) oikeudetta hallussapitää tai käyttää laitetta, jonka tarkoituksena on poistaa televerkossa välitettävän viestin suojaus, on tuomittava rangaistukseen.

Valiokunta katsoo, että tämän pykälän 1) — 4) kohtien rikkomisesta vankeus — kun lakiesityksessä näistä kaikista rikkomuksista edellytetään rangaistuksena sakkoa tai enintään 6 kuukautta vankeutta — on kohtuuttoman kova rangaistus, kun otetaan huomioon vielä se, että hyväksymättömiä telepäätelaitteita on ehkä jo aikaisemmin liitetty televerkkoon ja tässä tapauksessa sen toteaminen, kuka on liittänyt tämän laitteen televerkkoon ennen lain tuloa ja kuka sen jälkeen, on tavattoman vaikeaa. Valiokunta edellyttääkin, että hallitus seuraa tältä osin lain toteutumista ja sen oikeusturvaan kohdistuvia haittoja.

Sen sijaan 5 ja 6 kohdassa tarkoitettujen rikkomusten, jotka koskevat puhelinsalaisuuden säilyttämistä, osalta valiokunta pitää vankeutta sopivana rangaistuksena. Valiokunta ehdottaakin tätä tarkoittavaa muutosta mainittuun 26 a §:ään.

Herra puhemies! Varsinaiseksi ongelmapykäläksi valiokuntakäsittelyssä osoittautui lain 29 § eli vaitiolovelvollisuutta koskeva pykälä. Se tarkoittaa nimenomaan poliisien tietojensaantioikeutta puhelintunnistamistietojen osalta. Esityksessään hallitus ehdottaa, että "poliisilla on 1 momentissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden estämättä oikeus saada tarpeellisia tunnistamistietoja rikoslain 24 luvun 3 a §:ssä mainitun sekä sellaisen muun rikoksen selvittämiseksi, josta ei säädetä lievempiä rangaistuksia kuin yksi vuosi vankeutta. Telelaitoksella on oikeus saada tunnistamistietojen antamisesta korvaus valtion varoista. Edellä 1 momentissa tarkoitettu vaitiolovelvollisuus on myös 10 b §:ssä tarkoitetulla valtuutetulla teleurakoitsijalla ja teleurakoitsijan palveluksessa olevilla henkilöillä".

Valiokuntakäsittelyssä todettiin tämän pykälän olevan varsin vajanaisesti ja puutteellisesti kirjoitettu, koska siitä puuttui kokonaan kuvaus siitä proseduurista, miten poliisi nuo tiedot käytännössä saisi, miten tietoja niitten käyttämisen jälkeen käytettäisiin, ja oli myöskin muita ongelmia, joita tämä ylimalkainen kirjoittamistapa aiheuttaa.

Hyvin perusteellisen käsittelyn jälkeen valiokunta oikeusministeriön uuden ehdotuksen pohjalta tämän pykälän kirjoittikin kokonaan uuteen uskoon. Koska tämä on hyvin ratkaiseva pykälä koko tässä laissa, minä luen täältä kokonaisuudessaan sen muodon, minkä valiokunta ensimmäisessä käsittelyssään tälle pykälälle antoi:

"Poliisille voidaan 1 momentissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden estämättä antaa lupa saada tarpeellisia tunnistamistietoja rikoslain 24 luvun 3 a §:ssä mainitun rikoksen selvittämiseksi, törkeän huumausainerikoksen sekä sellaisen muun rikoksen selvittämiseksi, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin yksi vuosi vankeutta", — tämä yksi vuosi vankeutta on siis rangaistusminimi — jos tiedoilla arvioidaan olevan rikoksen selvittämisessä erityisen tärkeä merkitys. Lupa voidaan myöntää koskemaan määrättyä päätöstä edeltänyttä aikaa tai kerrallaan enintään kahden kuukauden aikaa päätöksen tekemisestä alkaen.

Luvan myöntämisestä päättää pakkokeinolain 1 luvun 6 §:n 1 kohdassa tarkoitetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen kirjallisesta vaatimuksesta syyteasiassa tuomiovaltai-

nen tuomioistuin. Vaatimus on otettava tuomioistuimessa käsiteltäväksi viipymättä vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä virkamiehen läsnä ollessa. Tuomioistuimen kokoonpano ja asiassa esitettävän selvityksen sekä päätöksen osalta noudatetaan soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 1 luvun 9 §:n 2 momentissa, 16 §:ssä ja 18 §:n 1 momentissa säädetään.

Luvan myöntämistä koskevan asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 5 a §:ssä ja 9 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään. Tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että myös sovelletut lainkohdat ja tuomiolauselmat julistetaan yleisön läsnä olematta, ja määrätä asian käsittelyssä kertyneen oikeudenkäyntiaineiston myös lainkohtia ja tuomiolauselmaa koskevilta osin pidettäväksi salassa enintään syyteasian käsittelyyn asti tai kunnes asia on jätetty sillensä. Jos vaatimus koskee muuta kuin rikoksesta epäillyn käyttämää puhelinta, asianomaisen teleliittymän haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Tunnistamistietojen tutkimisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä pakkokeinolain 4 luvun 8 §:ssä säädetään takavarikoidun yksityisen asiakirjan tutkimisesta. Rikoksen selvittämisen kannalta merkityksetön aineisto on heti tarkastuksen jälkeen hävitettävä. Telelaitoksella on oikeus saada tunnistamistietojen antamisesta korvaus valtion varoista."

Valiokunnan piirissä oli aika voimakasta kritiikkiä siitä, että näin voimakkaasti oikeusproseduuriin ja pakkokeinoihin puuttuva säädös tehdään telelakiin. Tietysti kyllä joltakin osin tämä arvostelu pitää paikkansa. Koska kysymys kuitenkin koskee telelaitoksia ja niitten velvollisuutta antaa näitä tietoja poliisille, on toisaalta tämä kohta ymmärrettävä, ja koska valiokunta piti tärkeänä tämän lain pikaista voimaan saattamista, se on ollut valmis tällaisen lain pykälän tässä yhteydessä hyväksymään. Valiokunta kuitenkin mietinnössään toteaa, että olisi kiireellisesti valmisteltava vastaavanlainen muutos pakkokeinolakiin, johon nämä säädökset voitaisiin sitten siirtää.

Oman käsitykseni mukaan tämä muotoilu, joka valiokunnan ensimmäisessä käsittelyssä tuli hyväksytyksi, on varsin sopiva puolelta ja toiselta. Siinä turvataan poliisille mahdollisuus saada mm. polttavan huumausaineongelman selvittämiseksi tarpeellisia tietoja, mutta toisaalta siinä on riittävällä tavalla huomioon otettu kansalaisten oikeusturva ja se puhelin- ja kirjesalaisuus, joka valtiosääntöön on kirjoitettu.

Käsitykseni mukaan valiokunnan toisessa eli ratkaisevassa käsittelyssä sattui osittainen työtapaturma. Siinä esitettiin tietojensaantioikeuden perustetta laajennettavaksi niin, että tunnistamistietoja poliisille annettaisiin myös edellä mainitun lisäksi törkeän huumausainerikoksen valmistelun ja huumausaineen salakuljetuksen tapausten tutkimisessa. No, periaatteessa tietenkään ei voida asettaa kyseenalaiseksi, ettei näitäkin rikoksia tulisi mahdollisimman tehokkaasti ehkäistä, mutta kun huumausainerikoksen rangaistus voi olla myös ainoastaan sakko, niin mielestäni tällainen yllättävä muutos, joka valiokunnassa syntyi yhden äänen enemmistöllä, on tässä vaiheessa kohtuuton.

Se, että myöskään perustuslakivaliokunnan lausunnossa ei ymmärtääkseni osattu ottaa huomioon tämän pykälän näin voimakasta laajentamista, asettaa sen tässä muodossa hyväksymisen kyseenalaiseksi. Siksi, arvoisa puhemies, ehdotankin, että tämä lakiesitys tämän pykälän vuoksi lähetettäisiin suureen valiokuntaan ennen lakiehdotuksen toista käsittelyä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei tämä ed. Saaren äsken mainitsema asia ollut mikään lapsus. Se oli kohtalon sormi, joka ohjasi lainsäädäntöä aivan oikeaan suuntaan. Huumausainerikokset ovat niin vaarallisia yhteiskunnassa ja liittyvät lievimmästä törkeimpään yleensä samaan ketjuun. Näin ollen tälle puolelle tämä teletietojen saanti on aivan perusteltua sillä tavalla, kuin tässä valiokunnan mietinnössä on tämän lapsuksen jälkeen. Toivon, että tätä lapsusta oli tukemassa SMP:n ed. Suhonen. Näin uskon, ja näin ollen päästiin oikean suuntaiseen lainsäädäntöön.

Mitä tulee viittaukseen siitä, että poliisin tietojensaantioikeuden pitäisi olla pakkokeinolaissa, ei ole mitään tavatonta, että se on tällaisessa erityislaissa. Nimittäin laki talletuspankeista sisälsi aikanaan, ennen kuin tämä eduskunta suuressa viisaudessaan poisti sieltä viime eduskunnan aikana mahdollisuuden saada tietoja talletuksista rikostutkinnassa, juuri vastaavanlaisen tiedon, jossa oli mahdollisuus niitä saada. Ei mitään pakkoa voitu esittää poliisin puolelta.

Pakkokeinolaki on sisällöltään hiukan toisenlainen. Se yleensä sisältää ehdottoman oikeuden poliisille tai tuomioistuimelle tiettyyn toimenpiteeseen: vangitsemiseen, pidättämiseen, takavarikkoon, kotietsintään jne. Tässä tapauksessa tämä on mahdollisuuden suomista poliisille tiettyjen rikosten osalta.

Kun pakkokeinolakiin aina viitataan, se yleensä tarkoittaa, että halutaan joku tärkeä ratkaisu siirtää hamaan tulevaisuuteen. Aina sanotaan, ettei poliisille voida antaa tällaista mahdollisuutta. Se täytyy sitten joskus pakkokeinolain yhteydessä ratkaista, ja pakkokeinolaki tulee käsittelyyn todennäköisesti vuonna 2005, jos silloinkaan. Näin ollen tämä laki pysyväisestikin saisi sisältää tämän säännöksen. Se on yhtä hyvin siellä toteutettavissa kuin pakkokeinolaissa aikanaan vuonna 2005.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemi puheenvuorollaan viimeistään todisti, että se oli lapsus ja lipsahdus, mikä valiokunnassa viime vaiheessa asian toisessa käsittelyssä tuli. Todellakin tämä tunnistetietokysymys muodostui valiokunnassa merkittäväksi pulmaksi. Me yritimme asiaa lakivaliokuntaan, koska katsoimme, että liikennevaliokunta ei ole oikea paikka käsittelemään sen tyyppistä asiaa, mutta äänin 9—8 tämä meidän yrityksemme tyrmättiin. Me katsomme, että 29 §, joka on pykälä näistä tunnistetiedoista, on todellakin väärässä paikassa, kun se on telelain yhteydessä. Sitä ei pitäisi sisällyttää teletoimintalakiin. Se vaatisi huomattavasti laajempaa ja perinpohjaisempaa tarkastelua, kuin mihin sellaisessa erikoisvaliokunnassa kuin liikennevaliokunta oli mahdollista.

Ymmärtääkseni liikenneministeriö oli valmis vetämään tämän pykälän pois, mutta hallituspuolueet sivuuttivat poisvetämisen, ja syy, miksi näin kävi, on hiukan kummallinen, semminkin kun tämän lain yhteydessä selvästi paljastui, että valmistelutyö ei ole ollut järin korkeatasoista saatettaessa tätä lakia eduskuntaan tuotavaan kuntoon. Eli aivan niin kuin perustuslakivaliokunta lausunnossaan on todennut, tämä ihan oikeusturvamielessä jättää kovin paljon avoimia kysymyksiä. Niinpä katsommekin, että tämän tulisi olla luonteeltaan väliaikainen laki niin, että se olisi voimassa korkeintaan ensi vuoden loppuun saakka, sikäli kuin se nyt tulee hyväksytyksi yleensä ollenkaan.

Ed. M. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä on nyt annettu ymmärtää, että tämä tunnistamistietojen antaminen eräissä huumausainerikoksissa olisi otettu mietintöön ikään kuin jonkinlaisen valiokunnassa tapahtuneen virheen myötä. Itse olen ollut äänestämässä tämän puolesta, enkä pidä sitä virheenä, vaan tämä on sen valiokunnan enemmistön vakaa ja selkeä mielipiteen ilmaisu siitä, että nekin huumausainerikokset, joista todellakin tällä hetkellä voidaan määrätä vähimmäisrangaistusta vähemmän kuin yksi vuosi, ovat kuitenkin luonteeltaan sen kaltaisia, että minusta poliisi tarvitsee myös tämän kaltaiset instrumentit, mitä tunnistetietojen antaminen merkitsee alati kasvavan ja yhä vaarallisemmaksi käyvän huumausainerikollisuuden torjumiseksi Suomessa. Me kaikki tiedämme, minkälaisia uhkia tässä erityisesti itänaapurin suunnasta Suomeen on. Ihmettelen suuresti niitä, jotka haluaisivat tässäkin tapauksessa suojella tällaista rikollista toimintaa antamatta poliisille näitä välttämättömiä instrumentteja.

Sama koskee ylipäätään myös tunnistetietojen sisällyttämistä tähän lakiin, mitä ed. Kekkonen ihmetteli. Viimeaikaiset tapahtumat ovat selvästi osoittaneet, että viranomaisilta puuttuu tämän tyyppinen instrumentti, minkä tunnistetietojen antaminen tämän lain puitteissa nyt antaa nopeasti poliisille käyttöön. Sen vuoksi haluan sitä väkevästi puolustaa tämän lain sisällä, jotta me saamme tämän oikeuden nyt annettua nopeasti. Jos myöhemmin lakiteknisistä tai muista syistä katsotaan tämän oikeuden sisällyttäminen johonkin muuhun lainsäädäntöön paremmin soveltuvaksi, niin hyvä on, tehtäköön se. Mutta tämän kautta, niin kuin sanoin, tämä oikeus saadaan nopeasti poliisin käyttöön.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aika mielenkiintoista kuunnella tätä keskustelua, kun valiokunnan arvoisa puheenjohtaja toteaa, että tämä oli lapsus. Ed. M. Laukkanen toteaa, ettei se mikään lapsus ollut, tämä oli hyvin vakaumuksellisesti tehty ratkaisu, ja vielä perustelee sitä tässä. Minä haluan toivoa, että toteutuu arvoisan valiokunnan puheenjohtajan toive siitä, että ehdotus tulee suuren valiokunnan käsittelyyn ja siellä löytyy riittävästi hallituspuolueista tarmoa tämän pykälän muuttamiseksi tai ehkä peräti pykälän poistamiseksi laista sen takia, että tällaisenaan ainakin tämä on todella, niin kuin arvoisa valiokunnan puheenjohtaja totesi, kohtuuton.

Tämähän tuo mukaan lähes kaiken. Pikkuisen mielikuvitusta, niin kaikkia puheluja saa kuunnella aivan vapaasti ja voi motivoida sen takia, että yhteiskunnassa ja tällä onnettomalla Telluksella rikollista toimintaa harjoitetaan ja varmasti kaikki, jos mielikuvitusta tarpeeksi on, ovat sitä valmistelemassa, ja näin päästään käsiksi itse kuhunkin. Aivan erikoisella mielenkiin-

nolla julkisessa keskustelussa on seurannut sitä, että viitataan sellaiseen tapaukseen, että joku soitti johonkin puhelinnumeroon monta kertaa. Tässähän on aivan huikea mahdollisuus: Tämän jälkeen pitää olla hyvin tarkkaavainen, ettei soita kahta kertaa samaan puhelinnumeroon.

Kun tässä tämän laatuiset ajatuksenjuoksut ovat mahdollisia, niin todella aihetta suureen valiokuntaan lähettämiseen on, ja kannatan sitä lämpimästi.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aion käyttää asiasta laajemmankin puheenvuoron. Tässä yhteydessä ainoastaan kommenttina ed. Aittoniemelle totean, että 29 § tässä laissa siinä muodossa, jossa liikennevaliokunta sitä esittää, olisi pitkä askel kohti poliisivaltiota. Näin ollen en sinänsä pidä yhtään yllättävänä, että poliisi Aittoniemi tällaista kannattaa. Itse pidän sitä mitä suurimmassa määrin epäilyttävänä ja kansalaisten oikeusturvaa vaarantavana.

Ed. N i i n i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen kertoi tämän lain kohdalla seikkoja joilla ei ole mitään tekemistä tämän lakiehdotuksen kanssa. Siinä puhdas mielikuvitus kulki, kulki oikeastaan aika tuttuja latuja, sellaisia latuja, että Suomessa tänä päivänä 1 000 ihmistä joutuu rikoksen kohteeksi juuri tuollaisen propagandan vuoksi, jolla ei ole mitään totuuspohjaa enää tänä päivänä. Suojataan niitä, jotka rikkovat lainkuuliaisten kansalaisten oikeusturvaa ja yksilönsuojaa. Siinä kannattaisi jo poistaa laput silmiltä.

Mitä tulee huumausainerikoksiin, ainakin minun tietojeni mukaan Yhdysvalloissa ja Italiassa, niissä maissa, joissa rahanpesun ja mafian jäljet ovat kaikkein pahimmin nähtävissä, on jouduttu siirtymään toisenlaiseen ajatteluun, jos ylipäätänsä tavoitellaan huumausainerikollisuuden torjuntaa. Siellä lähdetään alhaalta torjumaan. Yhteen aikaan ilmeisesti tapana oli yrittää keskittyä ns. päätekijöihin, mutta jäljet kyllä näkyvät. Se tapa ei ole onnistunut. Siinä mielessä minusta ainakin näin äkkiä ottaen vaikuttaisi siltä, ettei liikennevaliokunta ole mitään kovin järisyttävää virhettä tehnyt.

Ed. Hassille totean, että Suomi on Länsi-Euroopan demokratioista ainoa maa jossa ei tällaisia tunnistetietoja voida ollenkaan saada. Rauhoittaisin sekä ed. Pulliaista että ed. Hassia, että Suomessa saa vielä tämän lainsäädännön jälkeen vapaasti ryöstää ihmisen, vapaasti aiheuttaa toisen ihmisen kuoleman törkeällä kuolemantuottamuksella jne. ilman, että on mitään riskiä siitä, että edes tunnistetietoja poliisilla olisi mahdollisuus saada.

Ed. Kekkoselta haluan kysyä suoraan, kun eriävässä mielipiteessä on eräs yhden vuoden määräaika muutettu kahden vuoden määräajaksi. Se haiskahtaa minusta sellaiselle eduskunnan paljon harjoittamalle numerokriminaalipolitiikalle. Mitä oleellistä merkitystä tällä äänestyksellä ja eriävällä mielipiteellä tässä suhteessa on?

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Kekkonen viittasi perustuslakivaliokunnan lausuntoon sisältyvään epäilyyn tämän pykälän puutteista ja vaaroista oikeusturvaa ajatellen, haluan muistuttaa ed. Kekkoselle, että pykälä on perusteellisesti sen jälkeen muuttunut. Perustuslakivaliokunta antoi lausuntonsa hallituksen esityksestä, joka todellakin oli varsin ylimalkaisesti kirjoitettu.

Ed. M. Laukkaselle totean, että mielestäni valiokunnan toisessa käsittelyssä tapahtunut muutos oli virhe, ja tässä edelleenkin perustelen kantaani aika paljon perustuslakivaliokunnalla, koska perustuslakivaliokunta ei todellakaan antanut lausuntoa sen muotoisesta pykälän laajennuksesta kuin sitten tapahtui. Käsitykseni mukaan siinä muotoilussa, joka oli valiokunnan ensimmäisen käsittelyn tuloksena, varsin hyvin kirkko asetetaan keskelle kylää: Poliisi saa tarvitsemansa tiedot nopeasti ja joustavasti, kuitenkin niin että kansalaisten oikeusturva ei tule kyseenalaiseksi.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan kuten ed. Markku Laukkanen myös minä äänestin laajemman tunnistetietojen saamisen puolesta huumerikoksissa. Näin jälkeenpäinkin, vaikka se kieltämättä aika nopeasti tuli valiokuntaan, olen edelleen sitä mieltä, että valiokunta teki oikean ratkaisun.

Se mikä hämmästyttää, kun on kuunnellut puheenvuoroja, on se, että teksti, joka meidän ehdotukseemme tuli, on täsmälleen sama, joka Ruotsin lainsäädännössä on. Enkä voi pitää Ruotsia minään valtavana poliisivaltiona tai muuna tällaisena.

Ed. Kekkonen paheksui sitä, että nämä asiat tulivat varsin viime tingassa sinne. Täytyy kyllä myös muistaa, että sosialidemokraattien ehdotus lain määräaikaisuudesta tuli myös varsin viime tingassa, ja siitä käytiin kovaa kädenvääntöä.

Ed. Pulliainen on mielikuvituksen kautta ha-

kemassa tässä asiassa poliisille oikeuksia saada tunnistustietoja vähän kaikissa asioissa. Korostaisin kuitenkin ja sanoisin, että lupa pitää kuitenkin aina saada oikeuden kautta tuomarilta. Vaikka itse en kovin monen asiassa ole valmis valtavasti poliisin oikeuksia lisäämään, näkisin, että Suomessa kuitenkin oikeuslaitos toimii sillä tavalla, ettei sieltä lupaa ihan mihin tahansa saa.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Niinistö kysyi yhden muuttamista kahdeksi vuodeksi meidän ehdotuksessamme, onko kysymyksessä jonkinlainen numerokriminaalipolitiikka — olikohan termi oikein. (Ed. Aittoniemi: Populismia!) — Ei tämä ole, ed. Aittoniemi, populismia enempää kuin numerokriminaalipolitiikkaakaan. — Tämä on yritys korottaa sitä kynnystä, jolla sellainen programmi pannaan toimeen, joka on poliisin hallinnassa. Nimittäin tässä annetaan poliisille mielestäni kohtuuttoman suuret valtuudet yhteydessä, johon ne eivät välttämättä kuulu. Tällä en suinkaan, herra puhemies, tahdo vähätellä huumausainepulman suuruutta. Se on todella rankka juttu, mutta teletoimintalain yhteyteen tällaisen lainsäädännön tekeminen on todella kyllä niin väärässä paikassa kuin väärässä paikassa voi olla. Lakisystemaattisesti se ei kuulu lainkaan tänne.

Mitä muuten tulee tähän aika verenhimoiseen keskusteluun siitä, että ihmisiä pitäisi vielä enemmän vahtia ja vielä enemmän kuunnella kuin nyt jo tapahtuu, ymmärtääkseni hallitusmuodon 12 § aivan yksioikoisesti sanoo, että kirje-, lennätin- ja puhelinsalaisuus ovat loukkaamattomat. Minusta on kammottavaa, jos tätä todella arvokasta pykälää ruvetaan murentamaan sellaisella verenhimolla, mikä nyt näyttää olevan täällä vallalla.

Ed. Suhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkoselle voi sanoa, että ei kenenkään rehellisen suomalaisen kannata olla hermostunut. Häntä ei vahdita eikä valvota. Mutta ed. Kekkonen ja hänen kannattajansa saattavat hermostua näköjään siitä.

Minusta se muutos on ihan oikein. Ihmettelen valiokunnan puheenjohtajan, ed. Saaren puheenvuoroa siitä, että laki pitäisi saada suureen valiokuntaan. Me, edustajat M. Laukkanen, Rauramo ja kumppanit, äänestimme tämän asian puolesta. Olemme täydessä ymmärryksessä varmaan äänestäneet tämän asian puolesta vilpittömästi siinä mielessä, että pikku huumekauppojen yrittäjätkin joutuisivat kiinni ketjun alkupäässä. Kun alkupään myyjä voi joutua kiinni, hän kenties paljastaa mafiapomon, sen viimeisen, koska alkupään myyjä pelkää eniten, koska on kenties vasta harrastelija. Sen takia pitää ottaa huumekauppa erittäin tiukasti eikä niin, että saa pikku kauppaa tehdä ja pikku hämäryyksiä.

Ed. Hassille ja ed. Pulliaiselle sanoisin, että olen joskus nähnyt Euroopan vihreitten kokouksia. Joskus tulee mieleen, että siellä on muutakin syöty kuin ruokaa. Tulee mieleen, että te puolustatte ilmeisesti sen takia Euroopan vihreitä ja huumeen käyttäjiä. Ei kannata siihen ollenkaan ruveta. Jokainen huumeen käyttäjä on kohtalokas ... (Ed. Räty: Yläluokka käyttää tällä hetkellä huumeita paljon enemmän!) — No, te olette siirtynyt siihen.

Joka tapauksessa sanoisin, että tässä ei ole leikkimistä. Se vie niin monen ihmisen elämän turmioon ja tuhoon henkisesti, taloudellisesti ja terveydellisesti. Tässä pitää olla erittäin tiukka. Tällä asialla ei voi leikkiä. Mitään pikku kauppaa ei saa harrastaa. Vastustan jyrkästi suureen valiokuntaan lähettämistä. Valiokunta on tiennyt, mitä on tehnyt. Minä en tiedä, onko valiokunnan puheenjohtaja. Me muut olemme tienneet.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen pettynyt suuresti kunnioittamani kansanedustaja, professori Pulliaisen näkemyksiin. Minun täytyy todeta, että tämän talon ulkopuolella ihmiset antavat mielellään tämän oikeuden rikollisuuden vastustamiseksi, ihmiset, jotka elävät elävää elämää. Mutta sellaisilta, jotka ovat 20 vuotta istuneet tässä salissa tai sitä ennen 20 vuotta jossakin toimistohuoneessa ja katselleet sieltä ikkunasta käpyjä, ote elävään elämään katoaa. Silloin ei ymmärretä asioita ollenkaan sillä tavalla kuin ovat ajan vaatimukset ja miten yhteiskunta muuten vaatii. Tästä on täällä kysymys. Täällä ollaan poliisiin nähden äärettömän epäluuloisia, tässä instituutiossa. Se on uskomatonta. Olen aina sitä ihmetellyt.

Toinen asia ed. Pulliaiselle: Ei tällä lailla kuunnella kenenkään puheluja vaan saadaan tunnistetietoja.

Mitä tulee kahden vuoden populismiin, se on populismia. Yhden ja kahden vuoden välillä ei ole juurikaan mitään eroa, koska rikokset, joissa yksi vuosi on miniminä tai on kaksi vuotta, ovat melkein sama asia. On eri asia, jos mennään

siihen, mitä ed. M. Laukkanen on ehdottanut, että pudotaan neljään kuukauteen. Silloin alkaa tulla rikoksia runsaasti mukaan. Te vain lähdette siitä, että vain halusitte olla rosvojen puolella nostamalla systeemin kahteen vuoteen. Enkä minä sitä yhtään ihmettele.

Mitä tulee vielä huumausainerikokseen, siinä on aina sillä tavalla, että jos puhelimessa ovat jotkut, harvoin kaksi käyttäjää keskustelee asiasta keskenään. Siinä ovat aina käyttäjä ja myyjä, kaikkein raain rikollinen huumausainerikollisuudessa on toisessa päässä. Saattaa olla, että siitä päästään suurenkin liigan jäljille ja tehdään yhteiskunnan ja huumausainerikollisuuden torjumisen kannalta erittäin tärkeätä työtä. Se on yhtenäinen ketju, jossa ei millään tavalla voida käyttäjää tai myyjää tai salakuljettajaa erottaa toisistaan.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Hassin puheenvuoron johdosta, jossa hän puhui nimenomaan, että lähestytään poliisivaltiolta. Minusta tuntuu sellainen väite todella käsittämättömältä, koska tässä selvästi sanotaan, että tuomioistuin sen luvan antaa.

Ed. Kekkonen puhuu nimenomaan kuuntelusta. Mielestäni on suuri ero siinä, jos annetaan tunnistetiedot: että numerosta on soitettu toiseen numeroon, mistä numerosta. Mielestäni pitää eri päivinä puhua puhelimen salakuuntelusta eli siitä, että kuunnellaan, mitä siellä puhutaan. Se on aivan eri asia ymmärtääkseni, minun järjenjuoksullani. En tiedä, miten ed. Kekkonen tämän asian ajattelee, koska hän ymmärtääkseni sanoi, että tällä tavalla laajennetaan kuunteluoikeutta.

Arvoisa puhemies! Mielestäni viimeaikainen kehitys Suomessa on sen tyylinen, että tällainen oikeus on annettava. Niin kuin täällä on tullut esille, Suomi on ainoa maa — tietojeni mukaan on eräs toinen maa — jossa ei ole näitä oikeuksia. Muualla Euroopassa ei ole ollut mitään sen suuntaisia ongelmia.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Suhosen puheenvuorosta voi päätellä, että hän on sekoittanut kasvissyönnin ja ruohon polton. Mitä tulee pieniin huumekauppiaisiin, niin minulla on se käsitys, että paljon enemmän kuin puhelujen tunnistetietojen ottamista he pelkäävät sitä, että jos he kielivät, mistä ovat huumeita saaneet, niin he saavat huumemafialta kuolemantuomion. En todellakaan usko, että tämä heidän elämäänsä siinä mielessä vaikuttaa. En ole itse koskaan käyttänyt minkäänlaisia huumeita, mutta sen ainoan kerran, kun minulle on niitä tarjottu, niin se on kyllä tapahtunut kadulla eikä puhelimitse. Siinäkään mielessä en usko, että valiokunnan esittämällä muotoilulla on sellaista tehoa kuin täällä uskotaan.

Keskustelusta saa sen vaikutelman, (Ed. Vistbacka: Hyvä käydä tutustumassa huumepoliisiin!) että ikään kuin monet tässä salissa kuvittelisivat, että puhelujen tunnistetietojen kerääminen on ainoa tapa puuttua rikoksiin. (Ed. Vistbacka: Ei ole!) Näin onnettomasti asiat eivät onneksi ole. Kahden vuoden rangaistusraja, jota esitetään mm. sosialidemokraattien vastalauseessa ja jota itsekin valiokunnassa kannatin, perustuu apulaisoikeuskansleri Pasasen esitykseen, (Ed. Vistbacka: Kompromissiesitys!) jossa on pohjalla mm. se, että hänen johtamansa työryhmä miettii parhaillaan näitä asioita. Hän ehdotti tätä rajaa, jotta hänen johtamansa työryhmän työtä ei ennakkoon liikaa sidottaisi.

Muistuttaisin vielä, että liikennevaliokunta ei kuullut yhtään asiantuntijalausuntoa siitä, mitä seurauksia olisi näin laajalla puhelujen tunnistetietojen keräämisoikeudella kuin lakiehdotukseen tuli.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liikennevaliokuntaan kuulumattomana voi vain ihmetellä näitä puheenvuoroja. Ensinnäkin ne ovat tietysti ristiriitaisia keskenään sen vuoksi, että ilmeisesti jäsenet ovat hyvinkin eri mieltä itse asiasta.

Sen tästäkin keskustelusta voi todeta, että oleellista näyttää olevan joidenkin vasemmiston edustajien ja myös vihreiden puheenvuoroissa se, että missään tapauksessa ei pidä tehdä sellaisia ratkaisuja, jotka ovat edistämässä poliisin toimintaa. Tällaisen johtopäätöksen väistämättä joutuu tekemään, kun kuuntelee esimerkiksi edustajien Kekkonen, Pulliainen ja Hassi puheenvuoroja, joissa viitataan lakiehdotuksen yhteydessä jopa siihen, että nyt synnytetään jotakin poliisivaltiota tms.

Ehkä kannattaisi kuitenkin lukea lakiehdotus ja mietintö niiltä osin uudelleen. Niissähän lähdetään todella jopa vuoden vähimmäisrangaistusajasta ennen kuin voidaan asiaa yleensä esittää. Lisäksi edellytyksenä se, että asia käsitellään tuomioistuimessa. Tämä on toinen suuri kynnys asialle. Kolmas asia, joka kannattaa ottaa huomioon on se, että aineisto, mitä tällä tavalla kussakin tapauksessa syntyy, edellytetään hävi-

tettäväksi heti tarkastuksen jälkeen. Eli nyt pitäisi ymmärtää, että yhteiskunta on kerta kaikkiaan sellaisessa tilanteessa, että huumausainerikollisuuden vastustamiselle pitäisi antaa kunnon aseita eikä vain puhua asiasta.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ainoa seikka, jossa olen osin ed. Kekkosen kanssa samaa mieltä, on se, että välttämättä tämä ei ole paras asiayhteys kun oikeusministeriö valmistelee nimenomaan puhelinkuuntelua, jonka jotkut jo ovat keskusteluun sotkeneet. Ehkä se olisi ollut luontevampi yhteys, ja ilmeisesti liikennevaliokuntakin lähti liikkeelle siitä, että nämä säännökset otettaisiin samaan yhteyteen.

Minusta kannattaisi nyt käydä hivenen syvällisempää keskustelua kuin numerokriminologiaa. Eduskunnalla on ollut erityistä harrastusta muuttaa kolmonen neloseksi tai yksi kakkoseksi, koska se on riskitön tapa jättää peukalonjälki. Siinä ei mikään periaate todennäköisesti muutu. En minä saanut vastausta ed. Kekkoselta enkä ed. Hassilta siihen, mikä yhden ja kahden vuoden ero asiassa on. On aika vaikea löytää yhtään rikosta Suomen rikoslaista, joka nyt tipahtaisi pois. Sen takia se on numerokriminologiaa. On kiva muutella lukuja, mutta asian tausta ja se, miksi numero muuttuu, näyttää olevan täysin tietämättömissä. Jos puhutaan ihmisten perusoikeuksista, niin minusta kaikkein oleellisimmat perusoikeudet Suomen kansalaiselle ovat siinä, että hän voi henkensä ja terveytensä puolesta elää suojattua elämää niin, ettei kellään ole oikeutta niitä loukata. Juuri poliisi on se henkilö tai se instituutio, joka pyrkii tätä erittäin tärkeätä intressiä suojaamaan. Näinpäin tämä asia pitäisi ymmärtää.

Jos mennään joihinkin muihin perustavaa laatua oleviin suomalaisen yhteiskunnan rakenteisiin, niin eipä tarvitse mennä kuin Italiaan asti, jotta näkee, että jopa demokratian käsite alkaa horjua silloin, kun huumausainerikollisuus, järjestäytynyt rikollisuus, saa vallankahvasta kiinni. Etelä-Italiassa on ilmeisesti erittäin vaikea tänä päivänä puhua demokratian toteutumisesta.

Kaiken kaikkiaan Suomen lainsäädännöstä on se virheellinen kuva, jota ed. Kekkonen ...

Puhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on hyvin mielenkiintoista nähdä, ketkä käyvät 29 §:n sisällön puolustustaistelua, jos näin voidaan sanoa. He ovat siviiliammatiltaan poliiseja, vallesmanneja ja varatuomareita, jotka aikovat kai vallesmanneiksi. Siis toisin sanoen, jos tästä tulee mielikuva siitä, että halutaan luoda poliisivaltiota, se jollakin tavalla vahvistuu koko ajan. Mitä pidemmälle keskustelu menee, sen voimallisemmaksi tulee tunne siitä, että elämme jo nyt poliisivaltiossa, kun lainsäätäjät tällä tavalla käyttäytyvät, kuten arvoisat herrat ovat käyttäytyneet.

Ed. Korvalle toteaisin, että hänen kannattaisi lukea nyt vielä kertaalleen 29 §:n sisältö tarkkaan ja miettiä, mitä äsken sanoi. Hänellä ilmeisesti äsken tuli ymmärtämisvirhe. Hän itse varmasti löytää sen.

Ed. Suhoselle toteaisin, että hän on hämmästyttävän täydellisesti perillä huumeasioista sekä ruoka-asioista ja vielä pystyy yhdistämään ne toisiinsa. Minulle tulee mieleen, että tällaisessa poliisivaltiossa on syytä kääntyä ed. Suhosen tarkkailun puoleen.

Ed. Kohijoki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt varmaan toteutuu, mitä äsken sanottiin, kun vielä minä käytän puheenvuoron. Nythän jo jopa kotirauhan häiritsemistapauksessa häirityllä on oikeus saada tunnistetiedot. Se on lakiin kirjoitettu. Täällä vapistaan ja ihmetellään nyt, voidaanko poliisille antaa tällainen oikeus, joku työkalu. Se on työkalu poliisille, ja poliisi tarvitsee sitä kansalaisten ja kansan parhaaksi.

Täällä on sotkettu käsitteitä. Jos joku on elänyt siinä luulossa, että on kysymys kuunteluoikeuden myöntämisestä, niin pahoin on mennyt pieleen. Täällä sanottiin, että pitäisi puhua eri päivinä kuunteluoikeus- ja tunnistetiedoista. Mielestäni täytyisi puhua vissiin eri viikolla, ettei sotkettaisi asioita.

Kun poliisi saa käytettäväkseen, niin kuin toivon, tunnistetietomahdollisuudet tuomioistuimen tarkan kontrollin myötä ja alaisena, niin muodostuu mahdollisuus vähillä voimavaroilla torjua rikollisuutta ja saattaa vakaviin huumausainerikoksiin syyllistyneet edesvastuuseen ja tällä tavalla hillitä tuota kamalaa rikollisuutta, mikä tänne yhä enemmän on tulossa.

Vaikka se nyt tuntuu pieneltä sen minimi- ja enimmäisrangaistuksenkin osalta kenties, niin se voi johtaa juuri niiden vakavien rikosten selvittämiseen, joista vähimmäisrangaistus on ihan toista luokkaa. Saatetaan kaikessa rauhassa nyt

Suomen poliisin työkalut eurokuntoon ainakin tältä osin.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Olisin toivonut laajempaa keskustelua laista kokonaisuutena, koska se on aika tärkeä väline, kun halutaan laajentaa kilpailua telealalla. Tämä on merkittävä lainmuutos siinäkin mielessä. Mutta kun keskustelu nyt on käyty tästä 29 §:stä pääsääntöisesti, niin haluan esittää eräitä kommentteja.

Minusta lisäys, jonka liikennevaliokunta nyt on tehnyt, kuuluu paremmin rikoslainsäädäntöön kuin tähän yhteyteen. Näin ollen olisi ollut eduksi, jos se olisi voinut olla siinä eikä tässä. Minusta olisi tietenkin hyvä, että kun liikennevaliokunta rupeaa tekemään rikoslainsäädäntöä, niin kuunnellaan myös mahdollisimman paljon asiantuntijoita, että kaikki näkökohdat tulevat huomioon.

Salakuuntelu on tietenkin hyvin arkaluontoinen kysymys, ja henkilökohtaisesti olen aina suhtautunut siihen aika skeptisesti. Minä ymmärrän huolet, mitä poliiseilla on, ja minä ymmärrän, että poliisille pitää antaa valtuuksia jossakin määrin. Mutta pitää muistaa, että järjestäytynyt yhteiskunta on aina vahva suhteessa yksilöön. Näin ollen olisin hyvin varovainen, kun tehdään tällaisia lisäyksiä. Sen lisäksi kun hallitus on asettanut työryhmän, joka miettii juuri tämän tyyppisiä kysymyksiä, niin olisin toivonut, että muutos olisi voinut odottaa ja eduskunta olisi tyytynyt siihen ehdotukseen, jonka hallitus alun perin esitti. Me esitimme sen siinä vaiheessa, kun emme tienneet jatkoselvityksestä, johon hallitus nyt on ryhtynyt. Minä olisin hyvin varovainen tässä suhteessa ja katson, että jos halutaan kuulla asiantuntijoita vielä, niin pitäisi sallia sellainen mahdollisuus. Yksilön oikeusturva ja yksilön suoja on äärettömän tärkeä asia oikeusvaltiossa. Ne ovat minusta aina etusijalla tällaisissa kysymyksissä.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Hallitusmuodon 12 §:n mukaan kirje-, lennätin- ja puhelinsalaisuus on loukkaamaton, mikäli siitä ei ole laissa poikkeusta säädetty. Käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen tarkoittama poliisin oikeus saada teleyhteyteen liittyviä tunnistamistietoja koskee kiistatta hallitusmuodossa turvattua puhelinsalaisuutta.

Kysymys puhelinsalaisuuden rikkomisesta, loukkaamisesta, mitä sanaa käytettäneenkään, on aina tietysti äärettömän vakava. Siksi en ole voinut hyväksyä sitä, että teletoimintalain muutoksen yhteyteen on liitetty siihen täysin kuulumaton pykälä, jonka perusteella poliisi voi saada tietoja, kuka on soittanut kenellekin, milloin jne. Hyvinkin laajan ihmisryhmän puhelimen käyttöä voidaan ruveta seuraamaan ja puhelintarkkailuun — ja se on oleellista — voivat joutua muutkin kuin rikoksesta epäillyt. Olisi siis ollut todella järkevää, että tästä asiasta, puhelintarkkailusta, olisi säädetty asianmukaisesti huolellisen valmistelun pohjalta. Lakisystemaattisestihan säännöksen oikea paikka olisi pakkokeinolaissa tai aivan erillisessä laissa. Vasemmisto ja vihreät olivat valmiit valiokunnassa siihen, että asia käsiteltäisiin Pasasen toimikunnan kautta joko puhelimen salakuunteluun liittyen tai sitten siten, että tuo toimikunta kävisi tämän läpi ja antaisi tarkkailusta erillisen esityksen kiireellisesti eduskunnalle.

Nyt valmistelu on ollut — ja se on lievä sana — huteroa. Itse asiassa se on ollut sellaista, että enpähän usko, että näin vakavasta asiasta on koskaan tässä talossa niin heikolla valmistelulla säädöstä väännetty. Aivan viime vaiheessakin, ilman että esitys oli edes paperilla, vetäistiin äänestykseen muutos, joka merkittävästi muutti vielä sitäkin, mitä valiokunnassa aikaisemmin oli viikkojen ajan paperille laitettu.

Herra puhemies! Nyt ehdotettavaan 29 §:ään liittyy useita ongelmia.

Ensinnäkin poliisin oikeutta saada tunnistamistietoja ei ole rajoitettu rikoksesta epäillyn puhelimeen, mikä on minusta se olennainen asia. Näin ollen puhelintarkkailuun voi siis joutua myös muu henkilö ja täysin tietämättään. Tunnistamistietojen luovuttaminen olisi tullut minusta rajata ehdottomasti koskemaan vain rikoksesta epäillyn omistamaa tai hallitsemaa puhelinta. Esimerkiksi Ruotsissa, josta täällä on paljon puhuttu, tarkkailu ei voi kohdistua kuin rikoksesta epäillyn omistamaan puhelimeen tai sellaiseen puhelimeen, jota hänen voidaan olettaa käyttävän. Täällä on puhuttu Ruotsista, ja Ruotsin pykälä on toisenlainen. Muun kuin rikoksesta epäillyn puhelimen tunnistamistietojen luovuttaminen olisi joka tapauksessa tullut säätää vähintään asianomaisen suostumusta edellyttäväksi eli siihen olisi pitänyt saada lupa, että nämä tunnistamistiedot annetaan. Kyllä se nyt on vähin edellytys silloin, kun ihminen ei ole epäilty, ei voida katsoa, että hän on syyllistynyt mihinkään. Nyt hän voi joutua puhelintarkkailuun tietämättään ja ilman, että hän on siihen

lupaa antanut. Kuulluksi tuleminen ei ole samaa kuin luvan antaminen.

Toinen keskeinen ongelma säännöksessä on se, miten tietojen luovuttamista kontrolloidaan. Tarkkaillulla henkilöllä tulisi olla oikeus saada asia ainakin jälkikäteen tutkittavaksi. Tuntuisi vähimmäisedellytykseltä tämäkin.

Kun ehdotettuun pykälään vielä sisältyy täysin salainen oikeudenkäynti, se on uutta myöskin. Säännöksellä ei ole turvattu sitä, että kansalaisten oikeusturva tässä yhteydessä toimii, ja tämä on varmasti fakta.

Koko toiminta koskee poliisin oikeuksia, ja niiden käytöstä päätetään salaa ja ilman, että toimenpiteen oikeellisuus voitaisiin edes jälkikäteen tutkia. Kyllä tässä nyt kovaa lainsäädäntöä tehdään. Olisi ainakin sellaisen pykälän tai momentin tähän suonut, että saisi tehdä kantelun, jos epäilee tulleensa väärin kohdelluksi, ja tämä kantelu käsitellään kiireellisenä. Se olisi ollut vähintä, mitä olisi voitu tältä osin odottaa.

Eikä tämä oikeudenkäynnin salaisuuttakaan koskeva pykälä ongelmaton ole, koska siinähän poiketaan tästä julkisuusperiaatteesta, joka meillä on käytössä. Oikeudenkäynnin julkisuudesta on oma erillislaki, ja tällaisen säännöksen paikka olisi luonnollisesti ollut erillislaissa eikä suinkaan teletoimintalaissa, jossa muutoin on paljon hyväksyttävää, ja itse asiassa muilta osin se onkin hyväksyttävissä. Tässä nyt on oikaistu aika raskaalla tavalla, väärän lain yhteyteen on otettu huonolla valmistelulla poliisivaltuuksia erityisen paljon laajentava pykälä siten, että oikeusturvanäkökohdat on jätetty sivuun. Minä en tällaista voi missään tapauksessa hyväksyä.

Niin kuin jo totesin, puhelimen käytöstä tietojen saannista poliisille olisi voitu päättää varsin nopeassa tahdissa, esimerkiksi juuri siten, että Pasasen toimikunta olisi tämän asian erillisenä käsitellyt. Minusta nyt on vain sellaista pahaa ilmapiiriä, jossa lähdetään siitä, että paljon oikeuksia poliisille, oikeusturva on b-luokan kysymys. Tämä melkeinpä kavahduttaa ja kavahduttaakin.

Tällaisessa asenteessa on sitä paitsi suuri harha sikäli, että kuvitellaan, että kun annetaan poliisille paljon valtuuksia ja ohitellaan perustuslait ja oikeusturvanäkökohdat, niin esimerkiksi sellainen vakava ongelma kuin huumausaineongelma ratkeaa sitä kautta. Näinhän ei kuitenkaan ole. Se olisi kovin helppoa, jos se näin kävisi.

Esimerkiksi ed. Niinistölle voisin todeta, että jos poliisin valtuuksien kautta huumeongelma ratkeaisi, niin USA:ssa ei huumeongelmaa olisi ollenkaan. Siellä poliisilla on taatusti paljon oikeuksia, mutta huumeongelma on silti erittäin kärkevä ja kärjistyvä. Ei yksistään seuraamuksiin puuttuminen syitä ratkaise. Tässä on myös semmoista käsienpesumentaliteettia, että me teemme kovia lakeja ja sitten poliisi panee ne käytäntöön ja asiat on ikään kuin hoidettu. Ne on vain "ikään kuin" hoidettu sitten. Ei todellinen tilanne kuitenkaan ratkea. Voidaan ajatella vertailukohteena esimerkiksi liikenteen puolta. Siellä voidaan panna vaikka kuinka kovia rangaistuksia liikennerikkeistä ja siihen suuntaanhan tietysti ajattelussa kuljetaankin, mutta silti ongelmat jäävät ja pahenevatkin.

Huumausaineongelma on tosiasia, mutta kaikella kohtuudella, hyvät kansanedustajat, pitää muistaa, että tämmöisillä asioilla on myös yhteiskunnalliset juurensa, syynsä, joista nuo ongelmat kumpuavat. Kyllä keskustelu täällä on ollut nyt aika yksiviivaista osittain ja osan kansanedustajien toimesta siinä on tämmöistä "paljon valtaa poliisille" ja sitten asiat ovat selvät, oikeusturvanäkökohdatkin saavat jäädä sivuun.

Minä olen valiokunnassa ollut sitä mieltä, että tämä esitys tulee nyt hylätä ja asia valmisteltakoon nopeasti tarkkailun osalta, mutta kuitenkin siten, että valmistelu on huolellista, että kaikki nämä ongelmalliset kohdat otetaan huomioon, ja niin kuin jo totesin, näitä ongelmallisia kohtia on monia. Kuten jo mainitsin, yksi on, voiko tietoja saada muittenkin kuin rikoksesta epäillyn osalta ilman, että henkilö, joka tarkkailun alle joutuu, antaa siihen suostumuksen. Sitten on jälkikäteiskontrolli, joka nyt puuttuu tästä systematiikasta kokonaan, ja myös kantelu, että syyttä tarkkailuun joutunut ei millään oikeutta saa tämän systematiikan mukaan.

Se, että näin heikko esitys syntyi, johtui siitä, että valmistelu oli sitä mitä oli. Täällä on tuotu esille, että ensimmäisessä käsittelyssä valiokunnassa oli hyvä esitys pohjana. Kuitenkin oikeusministeriön taholta jätettiin siihenkin varaus, että parissa päivässä ei näin isoihin asioihin kohdistuvaa lainsäädäntöä voi takuuvarmasti oikein kirjoittaa. Tämän oikeusministeriön edustaja sanoi hyvin selvästi.

Haluan vielä huomauttaa, että kaksi ministeriä, liikenneministeri ja oikeusministeri, ovat olleet sitä mieltä, että nyt kun Pasasen toimikunta on asetettu, asia voitaisiin käsitellä siellä. Minä ihmettelen, että on lähdetty tällä tavoin asiaa hoitamaan. Kukaan meistä ei ole jarruttamassa tunnistamistietojen antamista poliisille ri-

koksesta epäillyn osalta, jos ja kun asia valmistellaan kunnolla ja katsotaan kaikki ne vaikutukset, jotka tällä lailla ovat, ja ne vaikutukset ovat paljon laajemmat, kuin tässä äkkipäätä keskustelussa on esille tuotu. Puhelimen salakuuntelukysymys on tietysti vielä asia erikseen, ja siitä me käymme varmasti oman keskustelumme. Mutta niin kuin sanottu, me olimme valmiita siihen, että käsitellään tämä asia erillisenä, mutta kunnollisen valmistelun pohjalta. Valitettavasti tähän ei suostuttu, ja näin me joudumme olemaan tämän lakiesityksen hylkäämisen kannalla.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilän kanssa olen yhdestä asiasta samaa mieltä. Se on se seikka, millä tavalla epäillylle ilmoitetaan puhelinkuuntelusta. Olen myös tässä asiassa sitä mieltä, että epäillylle pitäisi kuuntelun jälkeen antaa mahdollisuus tietää asia. Osassa maista puhelinkuuntelusta ei ilmoiteta epäillylle lainkaan, löytyy myös sellaisia esimerkkejä.

Kun ed. Tennilä otti esille julkisuusperiaatteen, että oikeudessa päätös tehdään ns. suljettujen ovien takana ja epäillylle ei ilmoiteta asiasta, ei kai ed. Tennilä voi olla tosissaan, että jos otetaan tunnistetietoja, niin samalla pitäisi ilmoittaa epäillylle, että nyt teitä epäillään ja tullaan seuraavan kahden kuukauden aikana seuraamaan, mihin numeroihin tulette soittamaan.

Kun ed. Tennilä otti liikenteen esille ja poliisin vallan siellä ja täällä, niin ed. Tennilä oli kyllä hyvin hanakasti lisäämässä poliisin valtaa sellaisessa asiassa, jossa poliisille annettiin oikeus maantiellä suoraan ottaa kortti pois tietyistä rikkomuksista.

Ed. R e n l u n d (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilän puheenvuoron johdosta haluan tuoda esille muutaman asian.

On myönnettävä, että tässä pykälässä voi olla yhtä ja toista, joka tarvitsisi muutosta tai lisäyksiä. Toisaalta on muistettava, että liikennevaliokunta edellyttää, että puhelinkuuntelun ja -tarkkailun ym. selvittävälle työryhmälle annetaan erillistoimeksianto nopeasti selvittää tunnistamistietojen luovuttamista koskevan lainsäädännön uudistaminen ja siirtäminen muuhun lainsäädäntöön kuin teletoimintalaki. Tämä minusta antaa aika hyvän kuvan siitä, että liikennevaliokunta on yksimielinen siitä, että tämä on siirrettävä. Mutta ei maailma kaadu, ed. Tennilä, vaikka tämä pykälä on voimassa sanoisin kuusi kuukautta tai kaksitoista kuukautta.

Toisaalta sai myös sen käsityksen ed. Tennilän puheenvuorosta, että kuka tahansa joutuu poliisien uhriksi. Kuitenkin tässä 29 §:ssä sanotaan, että jos vaatimus koskee muuta kuin rikoksesta epäillyn käyttämää puhelinta, asianomaisen teleliittymän haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Tämä on myös muistettava. Minusta on turha mennä liiallisuuksiin, vaikka minä itse vastustin näitä lisäyksiä, jotka tulivat mukaan ihan siinä viimeisessä, toisessa käsittelyssä.

Ed. N i i n i s t ö (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Tennilän kanssa olen osin samaa mieltä siitä, että tämä ei välttämättä varmaan ole paras yhteys tällaisen lainsäädännön luomiseen etenkin, kun samaan aikaan oikeusministeriössä valmistellaan puhelinkuunteluoikeutta, jossa mm. tällainen jälkikontrolli on tarkoitus ja minun mielestäni välttämätöntä järjestää esimerkiksi oikeusasiamiehen toimin, että hän saisi kertomuksen kaikista poliisin toimivaltuuksien käyttötapauksista.

Mutta se, mihin minä olen täällä puuttunut, on se, että sieltä vasemmalta laidalta ja vihreistä lähdettiin liikkeelle poliisivaltioajatuksesta. Minusta se on kerrassaan asiantuntematonta, jopa hölmöä puhetta Suomessa. Ilmeisesti maapallolla ei ole yhtään maata, jossa poliisivaltuudet ovat niin alhaisella tasolla kuin Suomessa. Länsi-Euroopassa kaikissa maissa on tämä nyt esitetty oikeus, kaikissa muissa paitsi Belgiassa jopa puhelimen kuunteluoikeus. Itä-Euroopasta minä en edes puhu mitään, mutta minä veikkaan, että ed. Tennilä varsin tarkkaan tietää, minkälaisiin poliisivaltuuksiin siellä on totuttu, aivan huikeisiin verrattuna Suomeen. Sen takia on aika outoa, että tässä salissa jatkuvasti puhutaan poliisivaltiosta.

Poliisin toimivaltuuksilla on oleellinen syyyhteys kyllä rikollisuuteen. Ei siitä mihinkään pääse. En minäkään kannata välttämättä ankaria rangaistuksia, koska ne ovat jälkikäteistoimenpiteitä, mutta tämä ei ole rangaistus, vaan tämä on etukäteistoimenpide, jolla on tarkoitus ehkäistä rikollisuutta.

Sitten, millä tavalla on saatu esimerkkejä toimivaltuuksien suhteesta? Meillä on mm. rahanpesu pesiytynyt Suomeen, koska tämä on helppo paikka pestä rahaa. Meiltä puuttuu asianomainen lainsäädäntö. Autojen luvattomat käyttöönotot lisääntyivät räjähdysmäisesti heti, kun poliisilta vietiin toimivaltuudet Suomessa. Siinä on syy-yhteys nimenomaan ennalta ehkäisevältä kannalta, ei jälkikäteen.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Rauramolle toteaisin, että ongelma on se, että tarkkailun kohteeksi voivat joutua nyt muutkin kuin rikoksista epäillyt.

Tässä yhteydessä ed. Renlundille toteaisin, että vaikka näiden muiden osalta edellytetäänkin kuulluksi tulemista, niin lupaa ei kuitenkaan tarvitse saada niiltä, jotka joutuvat tarkkailun kohteeksi. Kuulluksi tuleminen ja luvan antaminen ovat kaksi eri asiaa. Tässäkin suhteessa tein erilaisen ehdotuksen eli edellytin, että pitää saada lupa tältä ihmiseltä, joka on muu kuin rikoksesta epäilty. Tämähän olisi varsin selkeätä lainsäädäntöä sitten, jos tarkkailun kohteeksi voi joutua vain rikoksesta epäilty, kun oikeuslaitos on antanut siihen luvan, mutta näin tämä systematiikka ei nyt ollenkaan kulje.

Täällä on puhuttu kansainvälisistä vertailuista, ja niin kuin jo totesin, Ruotsissa puhelinkuuntelu ja -tarkkailu ovat yhdessä laissa ja luvan voi saada rikoksesta epäillyn puhelinta koskevasti. Tämä systematiikka olisi ollut meilläkin oikea. Tässä menee joka tapauksessa nyt reki hevosen edelle. Siellä on Pasasen toimikunta istumassa, jolla on kaikki nämä asiat käsittelyssä, ja nyt sitten huitaistaan, minä väitän, huitaistaan ja erittäin huterasti valmistellen vielä huitaistaan laki, joka selvästi koskettaa hallitusmuodon 12 §:ää ja kansalaisen perusoikeutta siihen, että hän voi ilman epäilyä soittaa joutumatta pelkäämään, että tiedot jonnekin joutuvat siitä, kenelle soitti ja milloin.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin selvittää ed. Tennilälle, että hän jotenkin tavattoman voimakkaasti kiinnittää huomiota siihen, että tunnistamistietoja voidaan saada myös muun kuin epäillyn osalta. Ed. Tennilä, käytäntö täytyy ottaa huomioon ja se realiteetti, josta on kysymys, ettei tule tällaisia kauhukuvia. Kysymys on nimittäin siitä, että rikoksen uhrin puhelimesta voidaan saada tunnistamistietoja siitä huolimatta, että kysymys ei ole rikoksesta epäillystä. Täytyy muistaa, että nyt voimassa oleva lainsäädäntö ei salli, että rikoksen uhri oman suostumuksensa perusteellakaan saisi tunnistamistietoja. Jos ed. Tennilää törkeästi kiristettäisiin kuukaudesta toiseen puhelimitse ja hän haluaisi, että poliisi saisi selville, mistä numerosta hänen puhelinnumeroonsa on soitettu, niin tämä ei olisi lainkaan mahdollista, vaikka ed. Tennilä tätä itse haluaisi. Sen takia uusi lainsäädäntö on tässä suhteessa erinomainen, koska myös uhrin puhelimesta voidaan tunnistamistiedot hankkia.

Toinen asia, jota ed. Tennilä ei tunnu kovin voimakkaasti sisäistävän, on se, että Suomessa viranomaiset toimivat ankaralla virkavastuulla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että voidaan tehdä aina välittömästi kantelu heti, jos epäillään, että virkamies on toiminut lain vastaisesti. Viittaan myös hallitusmuodon 92 §:ään, joka sallii myös oikeudenkäynnin nostamisen välittömästi ja vahingonkorvausvaatimuksen esittämisen asianomistajan taholta ilman edes mitään poliisitutkintaa. Ed. Tennilä, sellaista oikeussuojan menettämisen vaarasta ei ole kysymys kuin te annatte ymmärtää. Minusta olisi tärkeää, että täällä puhuttaisiin mahdollisimman objektiivisesti ja tosiasioita vastaavalla tavalla.

Ed. Renlund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toistan vielä kerran, että se, mikä on sanottu tässä pykälässä, takaa sen, ettei kuka tahansa joudu, niin kuin minä sanon, uhriksi.

Toisaalta on aika mielenkiintoista kuulla, kun olen ollut eduskunnassa hyvin kauan, että ed. Tennilä nyt ottaa esimerkkejä jatkuvasti Ruotsista ja lännestä. Olen tottunut siihen, että hän on ottanut esimerkkejä muualta ja eri suunnasta.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. V. Laukkaselle totean vielä kerran sen, että minähän esitin valiokunnassa, että muun kuin rikoksesta epäillyn osalta tulee saada lupa tarkkailuun. Se olisi ollut minusta selvä systematiikka. Silloin siihen ei olisi jäänyt mitään aukkoa.

Sitten mahdollisuuteen valvoa, mitä tiedoille tapahtuu jne. Tässähän ihminen voi joutua tarkkailun piiriin nyt myös tietämättään. Tämä on suuri ongelma. Voi loppujen lopuksi olla tiedostot sadoista, tuhansista, minkä laajuisiksi tiedostot paisuvatkaan, kun verkostoja syntyy, tämä soitti tänne, siitä soitettiin edelleen, ja tulee tällaisia kehiä ja ketjuja, siellä voi olla nimiä hyvin paljon, joissa katsotaan, kuka soitti kenel-

le milloinkin. Mitä näille tiedoille loppujen lopuksi tapahtuu, se on hyvin epäselvä asia. Monissa maissa on erityinen lautakunta, joka ratkaisee, mitä tehdään esimerkiksi näille tiedoille, joita on kerätty. Minä en tarkkaan luota siihen täsmällisesti sanottuna, että nämä tiedot varmasti häviävät niin kuin toivotaan.

Ei kai nyt kovasti väärin tee, ed. Renlund, jos Ruotsista esimerkin ottaa, vai sopiiko se teille, en tiedä?

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. V. Laukkaselle haluan huomauttaa, että hänen mainitsemansa esimerkki puhelimitse tapahtuvasta kiristyksestä ei pidä paikkaansa, koska nykyisen lainsäädännön mukaankin puhelinhäirinnän uhrilla on mahdollisuus saada puhelujen tunnistetiedot. Tämä asia on jo nykyisen lainsäädännön mukaan järjestyksessä.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rikoslain 24 luvun 3 a §:n säännös, joka koskee ilkivaltaista puhelinsoittoa, ei todellakaan sovellu sellaiseen tilanteeseen, jossa henkilö asiasta kuin asiasta soittaa toiselle henkilölle ja keskustelee tämän kanssa, se ei koske näitä tapauksia. Siihen tarvitaan oma lainsäädäntö, koska uhri on tietysti jopa valmis keskustelemaan sanokaamme jossakin kidnappaustapauksessa tai kuten esimerkiksi Saksan liittotasavallassa tapahtuu suhteellisen usein, että elinkeinonharjoittajaa uhataan sillä, että johonkin elintarviketuotteeseen laitetaan myrkyllinen tuote sekaan. Näissä tilanteissa puhelinkeskustelut ovat sen tyyppisiä, että tunnistamistietoja Suomessa voimassa olevan lain mukaan ei voida antaa, ellei uutta lainsäädäntöä säädetä. Kuten sanottu, se ei olisi uudenkaan lainsäädännön myötä mahdollista, mikäli ed. Hassin esitys toteutuisi tai mikäli yhden vuoden minimirangaistus säilyisi. Ei olisi törkeän kiristyksen kohdalla silloinkaan mahdollista tunnistetietojen luovuttaminen.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Silloin, kun hallitus teki esityksen, ehdotimme, että poliisi saisi oikeuden saada telelaitoksilta teleyhteyteen liittyviä tunnistetietoja törkeissä rikostapauksissa. Tämä on nyt siitä aika huomattavasti laajennettu liikennevaliokunnassa. Olisin toivonut, että lakivaliokunta olisi antanut lausunnon. Ongelmana on vain se, että haluamme, että telelaki etenisi nopeasti, koska nyt odotetaan muita päätöksiä, jotka taas ovat telekilpailun kannalta tärkeitä ja hyvin ajankohtaisia. Toivon, että asia voisi mennä nopeasti eteenpäin.

Eräs mahdollisuus olisi tietenkin ollut se, että kyseinen pykälä olisi ollut määräaikainen, koska selvitystyö joka tapauksessa on käynnissä, mutta en tiedä, onko siitä sen enempää hyötyä. On hyvä kuitenkin muistaa, että Ruotsissa, missä on muistaakseni vastaavanlaisia määräyksiä olemassa kuin hallitus ehdotti, tapauksia on parisensataa vuodessa ja noin puolet tapauksista on sellaisia, että saadaan sen tyyppisiä tietoja, jotka vahvistavat epäilyksiä, 20 prosentissa tapauksista saadaan sen tyyppisiä tietoja, että epäilty on syytön, ja 30 prosentissa tiedot eivät liity millään tavalla asiaan. On tietenkin hyvä, että näin paljon osuu kuitenkin oikeaan.

Tärkeätä minusta on se, että tuomioistuimen roolia korostetaan tässä tapauksessa. Se antaa kuitenkin sitä oikeusturvaa, johon joka tapauksessa pitää pyrkiä. Ongelma liittyy siihen, jos täysin syyttömiä ruvetaan valvomaan ja jos joku yli-innokkaasti rupeaa epäilemään. Näin ollen tietenkin yhdyn siihen, että tuomioistuimen rooli on tärkeä. Mutta kuten sanoin, kun asia selvitellään hallituksessa, olisin toivonut, että hallituksen alkuperäinen esitys olisi ainakin riittänyt ja olisi voitu palata myöhemmin tähän asiaan.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Norrbackin puheenvuoron perusteella totean, että perustuslakivaliokunta antoi lausuntonsa hallituksen esityksen pohjalta todeten, että se voidaan säätää yksinkertaisessa lainsäätämisjärjestyksessä, mutta mainiten myös, että siihen sisältyy määrättyjä oikeusturvaongelmia.

On todettu, että liikennevaliokunnan mietintö on tehty huitaisten. Minä kuitenkin väitän muuta. Liikennevaliokunta teki hyvin perusteellista työtä, kuuli useita kuukausia asiantuntijoita, hyvin merkittäviä ja asiantuntevia asiantuntijoita, ja ymmärtääkseni poisti varsin pitkälle perustuslakivaliokunnan mainitsemat oikeusturvaongelmat.

Mutta palaan vielä siihen laajennukseen, joka valiokunnan toisessa käsittelyssä tapahtui. Sen vuoksi pidän tärkeänä, että asia lähetettäisiin suureen valiokuntaan, koska perustuslakivaliokunta nimenomaisesti ei antanut lausuntoaan sellaisesta lain muodosta, jossa rangaistusminimi olisi ainoastaan sakko. Jotta sellainen voitaisiin säätää, olisi siitä ymmärtääkseni vielä uudelleen pyydettävä perustuslakivaliokunnan lausunto.

Mutta jos se suuressa valiokunnassa siltä osin palautetaan valiokunnan ensimmäisen käsittelyn muotoon, asia on minusta varsin hyvässä kunnossa.

Ed. Rauramo: Arvoisa puhemies! Ed. Saari tapansa mukaan esitteli hallituksen esityksen n:o 227 varsin tarkkaan ja yksityiskohtaisesti. Voin jälleen kerran sanoa, että liikennevaliokunta on muuttanut hallituksen esitystä myös monilta muilta osin kuin paljon puhutun 29 §:n kohdalta varsin paljon ja kumonnut nähdäkseni jälleen kerran ne väittämät, että valiokunnassa ei voi mitään muuttaa. Uskoisin, että myös ed. Tennilä on ainakin siinä asiassa samaa mieltä, että 29 §:ää muutettiin ratkaiseviltakin osilta parempaan suuntaan kuin se alkuperäisessä esityksessä oli.

Yleisesti ottaen käsittelyssä oleva laki on erittäin tärkeä sekä taloudellisessa mielessä että yhteiskuntajärjestyksen ylläpitämisen edistämiseksi. Integraatioprosessiin liittyvät säännökset lisäävät kilpailua, mikä on paitsi käyttäjän kannalta myönteistä myös Eta-sopimuksen, puhumattakaan EY-jäsenyydestä, valossa välttämätön askel.

Lakiin ehkä sinänsä liittymätön pykälä poliisin oikeudesta saada tunnistamistietoja eli teleyhteyksiä koskevia tietoja törkeissä rikostapauksissa on näkemykseni mukaan välttämätön ja kiireellinen uudistus.

Kun on paljon puhuttu siitä, että valiokunta olisi tehnyt lain nopeasti ja hutiloidusti, silloin pitää mielestäni syyttää valiokuntaa itseään, koska hallituksen esitys lähetettiin valiokuntaan jo kuluvan vuoden tammikuun 10 päivänä, joten aikaa on ollut ainakin kovin paljon asiaa käsitellä. Se, että asia on edennyt hitaasti, on johtunut käytännössä lähinnä yhdestä ainoasta pykälästä eli 29 §:ssä säädetyssä poliisin oikeudesta saada tunnistamistietoja.

Valiokuntakäsittelyssä voitiin kuitenkin monilta osin tehdä välttämättömiä korjauksia hallituksen esitykseen.

Liikennevaliokunnan mietinnössä mm. käytännössä estettiin rangaistusten tuomitseminen taannehtivasti henkilöille, jotka ovat jo ennen lain voimaantuloa liittäneet tyyppihyväksymättömän telelaitteen verkkoon. Näitä laitteitahan on Suomessa jo tuhansittain. Tämä olisi ollut varsin kohtuutonta ja turhaakin, sillä kuten asiantuntijat kertoivat, tällaisella laitteella voidaan vahinkoa aiheuttaa lähinnä vain käyttäjälle itselleen eikä televerkon toiminnalle.

Jos palataan vielä 29 §:ään, liikennevaliokunnan lisäystä lain 29 §:ään huumausainerikoksista pidän hyvänä ja onnistuneena. Huumausainerikollisuuden laajempi huomioon ottaminen tunnistamistietojen antamisessa poliisin rikostutkinnassa on tärkeä yhteiskuntapoliittinen kannanotto. Kaikki tiedämme, että kyseessä on jatkuvasti laajeneva ja hyvin ongelmallinen rikollisuus. Huumausainerikollisuuteen liittyy yleensä muuta rikollisuutta, ja lievimmät huumausainerikkomukset johtavat hyvin helposti vakavampiin. Huumausainerikollisuuden yhteiskunnalliset haittavaikutukset ovat niin suuria, että toivoisin eduskunnan oivaltavan, kuinka tärkeätä on saada jo lievemmästäkin huumausainerikkomuksesta mahdollisesti alkava loputon rikollisuuden kierre mahdollisimman aikaisin katkaistua. Tämä ei onnistu, ellei poliisilla ole siihen keinoja.

Liikennevaliokunnan linjavalinta siitä, minkä asteinen suojan tarve on rikollisilla sekä miten yhteiskuntaa ja kansalaisten oloja turvataan, on mielestäni oikea. Tässä asiassa valiokunnassa ei löytynyt yhtenäistä linjaa. Kun sosialidemokraattien taholta on tullut voimakasta kritiikkiä asian tiimoilta, eipähän asiaa saanut liikkeelle edellinen oikeusministeri Louekoski, joka kyllä viittasi siihen, että poliisia lahjotaan ja muuta tällaista, mutta mitään konkreettista ei pystytty esittämään. Ed. Tennilä, joka on hakenut erilaisia vertauksia eri maista, pitää ilmeisesti ainakin aikaisemmin ihannoimaansa Neuvostoliiton mallia, jossa kaikkea kuunneltiin, parempana. (Ed. Laine: Asiaan, asiaan!)

Valittu tie huumausainerikollisuuden suojaamisessa uhalla, että laki äänestetään lepäämään, ei vastaa ainakaan minun oikeustajuani. Valiokunta pitää tärkeänä sitä asiaa, mitä ed. Tenniläkin esitti, että hallitus valmistelee nopeasti uuden esityksen tunnistamistietojen luovuttamista koskevaksi lainsäädännöksi ja ottaa lainvalmistelun perustaksi nimenomaan liikennevaliokunnan mietinnössä esitetyt seikat.

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Lakiesitys on pääosin tarpeellinen, mutta 29 §, jota keskustelu tässäkin salissa on pääasiassa koskenut, on mielestäni saanut valiokunnassa onnettoman muodon. Jo hallituksen esittämässä muodossa 29 § oli ongelmallinen. Valiokuntakin totesi oikeusministeriön lausunnon pohjalta hallituksen esityksen puutteeksi mm. sen, että se tapa, jolla oikeus puhelujen tunnistamistietojen saamiseksi poliisille myönnetään, kuka päättää jne., oli

määritelty laissa hyvin epämääräisesti. Mutta nämä kohdat paranivat valiokuntakäsittelyssä.

Yleinen periaate, milloin yksityisyyden suojaa saa loukata rikostutkinnan tai muun tällaisen yhteiskunnan eduksi katsottavan tavoitteen vuoksi, on hyvin tärkeä. Ne, jotka tässäkin yhteydessä ovat saarnanneet rikollisten kiinnisaamisesta, usein tahtovat unohtaa sen, että sekä toimenpiteet rikollisuuden ehkäisemiseksi että rikollisuus molemmat aiheuttavat ongelmia. On monesti hyvin vaikea tehtävä ratkaista se, missä kulkee raja, milloin rikosten estämiseksi tarkoitetut toimet aiheuttavat suurempia ongelmia ihmisten elämälle ja yhteiskunnan toiminnalle kuin itse rikollisuus.

Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ja myös ihmisoikeuskysymyksiin perehtyneet muut juristit, joihin itse otin yhteyttä valiokuntakäsittelyn aikana, totesivat puhelujen tunnistamistietojen kontrolloimisen ongelmaksi mm. sen, että lähes jokaista puhelinta käyttää useampi henkilö, jolloin jos rikoksesta epäillään tiettyä henkilöä ja hänen puhelujaan kontrolloidaan, niin kontrollin kohteeksi todennäköisesti joutuvat samassa yhteydessä myös sivulliset henkilöt.

Suuri ongelma, jota valiokunta ei oikeastaan käsitellyt lainkaan, on se, miten puhelujen tunnistamistietojen kontrollointi suhtautuu esimerkiksi lääkärin vaitiolovelvollisuuteen ja toisaalta toimittajien vaitiolo-oikeuteen eli lähdesuojaan. Oikeudenkäynnin julkisuuteen liittyviin ongelmiin on tässä keskustelussa jo viitattu. Yleisesti ottaen tässä on ongelmana se, että tässä on ristiriidassa kansalaisten yksityisyyden suojan kunnioittaminen ja toisaalta kansalaisten turvallisuuden tarve. Missä kulkee se raja, mihin asti voidaan turvallisuuden tarpeen hyväksi yksityisyyden suojaa loukata?

Välillä on tullut mieleen, että itse asiassa puhelujen tunnistamistietojen kerääminen lähenee sitä, että kontrolloidaan, keitä kukakin tapaa, ja kontrolloidaan myös kirjeenvaihtoa, jonka salaisuus on perustuslaissa suojattu. Kirjeenvaihdostahan nyt yhä suurempi osa kulkee puhelinlinjoja myöten: lähetellään telefakseja ja käytetään sähköpostia. Esimerkiksi omasta henkilökohtaisesta kirjeenvaihdostani tällä hetkellä varmasti valtaosa kulkee sähköpostin ja telefaksien muodossa. Tuntuu tietyllä tavalla oudolta se, että jos minä lähetän tavallisen kirjeen tai minulle lähetetään tavallinen kirje, niin se ei ole kontrolloitavissa, mutta vastaava toiminta, joka tapahtuu puhelinlinjoja myöten, tarpeen vaatiessa olisi kontrolloitavissa. Mikäli puhelujen tunnistamistietojen antaminen poliisille hyväksytään, se tavallaan merkitsee sitä, että kontrolloidaan kansalaisten yhteyksiä toisiinsa silloin, kun se on teknisesti mahdollista. Tämä on ajatuksena minusta varsin epämiellyttävä. Se todella tuo orwellilaisia kauhukuvia mieleen.

Keskustelussa on todettu moneen kertaan, että pykälä on valmisteltu varsin huolimattomasti. Oikeusministeriön edustaja valiokunnassa harjoitti jopa pientä itsekritiikkiä siitä, että liikenneministeriön esitys oli oikeusministeriön puolesta mennyt läpi; oikeusministeriö oli näyttänyt vihreää valoa pykälän liittämiseksi teletoimintalakiin siinä muodossa, mitä hallitus esitti. Kun sitten näihin kysymyksiin muussa yhteydessä syvennyttiin lähemmin ja mm. tutustuttiin alueeseen liittyvään lainsäädäntöön eri maissa, todettiin hallituksen esityksessä vakavia puutteita. Siinä vaiheessa, kun liikenneministeriltä tuli viesti, että lain muun sisällön säätäminen olisi kiireellistä ja tarpeellista ja siinä yhteydessä 29 § voitaisiin jättää pois ja valmistella se erikseen perusteellisemman harkinnan jälkeen, minussa heräsi toive siitä, että todella näin tapahtuisi. Olin hyvin pettynyt, kun valiokunta päätti kuitenkin esittää pykälän säilyttämistä lakiesityksessä vieläpä kuulematta lakivaliokunnan kantaa, mikä minusta oli todella käsittämätön päätös.

Valiokuntakäsittelyssä edustin sitä kantaa, että juuri ja juuri voisi olla hyväksyttävissä tämä pykälä, jos puhelimen tunnistamistietojen antaminen poliisille rajattaisiin törkeisiin huumerikoksiin ja muiden rikosten osalta sellaisiin, joissa minimirangaistus on vähintään kaksi vuotta, ja että tämä pykälä olisi säädetty väliaikaisena. Tämä oli mm. apulaisoikeuskansleri Pasasen kanta.

Tänään muun muassa ed. Niinistö on kysellyt, mikä ero on tällä yhden vuoden ja kahden vuoden rangaistusminimirajalla. Yksi rikos, joka sille välille asettuu, on valtiopetoksen valmistelu. Suomen historia osoittaa, että valtiopetoksen valmistelu on hyvin venyvä käsite. Aikoinaan on lähes kaiken vasemmistolaisen poliittisen toiminnan tai oikeastaan lähes kaiken radikaalin poliittisen toiminnan katsottu olevan valtiopetoksen valmistelua. Esimerkiksi puhelujen kontrolloinnin ulottaminen tällaiseen avaa varsin pelottavia näköaloja. Siksi asetuin siis kahden vuoden rangaistusminimin kannalle.

Minusta on varsin outoa ja olin todella yllättynyt tuloksesta, kun valiokunnan enemmistö huumerikosten osalta päätyi siihen, että kaiken-

laisista huumerikoksista epäillyt tulevat tämän puhelujen kontrollin piiriin, siis myös sellaisista huumerikoksista, joista selvitään pelkillä sakoilla. Olen todella sitä mieltä, että mikäli tällainen tulee hyväksytyksi, niin astutaan iso askel kohti poliisivaltiota, tehdään suuri muutos suomalaisiin oikeusperiaatteisiin. Tästä oikeudesta tulee myös niin laaja, että on vaarana, että käytännöstä muodostuu erittäin epäyhtenäinen, mikä on myös kansalaisten oikeusturvan kannalta huono ratkaisu.

Korostaisin myös sitä, että kun valiokunta pyysi perustuslakivaliokunnan lausuntoa siitä, voidaanko 29 § säätää tavanomaisessa lainsäätämisjärjestyksessä, niin me saimme lausunnon siitä muodosta, joka on hallituksen esityksessä eli jossa rangaistusminimi on yksi vuosi eli jossa puhelujen tunnistamistietojen kontrollointi rajataan koskemaan vain vakavia rikoksia. Perustuslakivaliokunnan kantaa siitä, voidaanko tämä pykälä säätää normaalissa lainsäädäntöjärjestyksessä myös silloin, jos tämä ulotetaan koskemaan huumerikosten osalta myös pikkurikkeitä, emme ole saaneet. Emme ole myöskään valiokunnassa saaneet yhtään ainutta asiantuntijalausuntoa siitä, mitkä olisivat käytännön seuraukset ja käytännön toteuttamismahdollisuudet, mikäli tämä puhelujen kontrollointi toteutetaan niin laajassa muodossa kuin se valiokunnan enemmistön mielestä tulisi toteuttaa.

Koko tässä käsittelyssä on mielestäni vallinnut liian suuri usko puhelujen kontrolloinnin taikavoimaan rikollisuuden ehkäisyssä. Onhan toki muistettava se, että jos poliisille annetaan tämä oikeus, niin olipa sen rajaus mikä hyvänsä, toki täysjärkiset rikolliset tietävät tämän asian ja osaavat varoa puhelinyhteyksiä keskenään. Myös esimerkiksi kiristyksiä, joihin ed. Vesa Laukkanen on viitannut, voidaan soittaa vaikka tavallisista puhelinkopeista, jolloin puhelimen tunnistamistietojen kerääminen ei auta yhtään.

Kaiken kaikkiaan ne asiantuntijalausunnot, mitä saimme 29 §:ään liittyen, olivat niin ristiriitaisia ja koko tämä käsittely oli mielestäni joskin pitkä, niin myös sekava, että loppujen lopuksi päädyin omalta osaltani kannattamaan sitä, että puhelujen tunnistamistietojen saantioikeus jätettäisiin tästä laista kokonaan pois, jotta se voitaisiin valmistella kunnolla, koska sillä, että teletoimintalain muu sisältö on kiireellinen ja tarpeellinen, ei mielestäni voida perustella sitä, että tällainen kansalaisten perusoikeuksia koskeva pykälä laaditaan hutiloiden ja kiireellä.

Vielä olisin todennut, että kannatan ed. Saaren tekemää ehdotusta siitä, että tämä asia lähetettäisiin suureen valiokuntaan.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut koko iltapäivän tästä valiokunnan mietinnöstä käytettyjä puheenvuoroja enkä malttanut olla ottamatta vastauspuheenvuoroa ed. Hassin puheenvuoroon. Se kaikessa ristiriitaisuudessaan osoittaa sen järkyttävän maailmankatsomuksellisen ristiriidan, jonka entiset taistolaiset kerta kaikkiaan tällä hetkellä kokevat. Kun seuraa sitä, ketkä tässä salissa ovat yksilön vapauden ja ihmisoikeuksien suurimpia puolustajia, niin hehän ovat niitä, jotka ovat kannattaneet lähes suurimman osan elämästään ideologiaa, joka on harrastanut järkyttävää poliisivaltiota ja hirmuista ihmisoikeuksien loukkausta. Ehkä sen vuoksi nämä perusteet ihmisoikeuksien ja yksityisyyden suojan puolustamiseksi ovat niin raadollisen läpinäkyviä, että en oikein ymmärrä, mitä niistä voisi ajatella. Otetaan esimerkiksi yksityisyyden suoja ja turvallisuuden tarve: Yksityisyyden suojanhan täytyy olla ensimmäinen ehto, mutta täytyy olla ihmisillä oikeus turvallisuuteenkin.

Missään tapauksessa en ole halukas antamaan poliisille niitä valtuuksia, mitä esimerkiksi 29 §:ssä on, mutta ei tämä pykälä, vaikka tulisikin tämmöisenä voimaan, sentään vie Suomea johonkin poliisivaltioon tai orwellilaiseen maailmaan. Jokin järki täytyisi olla niissä puheenvuoroissa, joita täällä tästä asiasta käytetään.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Kannatan myös liikennevaliokunnan puheenjohtajan tekemää ehdotusta lähettää tämä asia vielä suuren valiokunnan tutkittavaksi.

Haluaisin vastata myös tässä alussa ed. Ukkolalle, joka kritisoi sitä, että vasemmistosta nyt niin kovasti nousee ääniä ihmisoikeuksien, yksilön vapauksien, yksityisyyden suojasta. Hän ihmetteli sitä. Voisin omalta osaltani vastata, kun olen nyt kohta neljännesvuosisadan ollut lainvalmistelutehtävissä, että kyllä näin on aina ollut. Se kokemus minulla on, että yksilön oikeuksien ja yksilön suojan varmin turva kohdattaessa viranomaiskoneisto on saatu vasemmistosta: sosialidemokraateista, kommunisteista, SKDL:stä ja vasemmistoliitosta. Porvarien kanssa on ollut tekemistä. Se on minun kokemukseni, ja se ei ole ihan vähäisiin tapausmääriin liittynyt.

Muistutan vain siitä, että kun poliisin toimivaltaa esitutkintalainsäädännössä rajoitettiin sen

vuoksi, että ratifioimamme ihmisoikeussopimukset sitä edellyttivät, niin koko ajan ongelmana oli porvarillinen puoli siinä vaiheessa oppositio, joka piti sitä höpsötyksenä. Löytyy myös muita esimerkkejä. Palautan mieleen entisen oikeusministerin Mikko Laaksosen muistelmat, erittäin hyvin kirjoitetut muistelmat, voin niitä suositella. Siellä hän muistelee aikaansa oikeusministerinä, jolloin juuri näitä poliisin toimivaltuuksia koskevia asioita hänelle esiteltiin ja pyydettiin viemään eteenpäin. Hän avoimesti kertoi, että hän piti näitä hyvin erikoislaatuisina ja mietti, mikä huoli nyt ihmisillä pitää olla siitä, että esimerkiksi pidättämisen ja kiinniottamisen kynnystä nostetaan. Kului muutama vuosi, ja Laaksonen itse joutui kovien epäilysten kohteeksi. Häntä vietiin kuulusteluihin. Asia vuosi julkisuuteen. Laaksosta vastaan nostettiin virkasyyte, niin ankara virkasyyte, että valtioneuvosto pani hänet viralta. Se oli ainut mahdollisuus hoitaa verohallinnon jatkuvuus. Myöhemmin näistä syytteistä hyvin suuri osa hylättiin. Mutta tapauksen kuulustelu, julkisuuteen tulo ja kiinniottamiset tuhosivat aika komean virkauran yhdeltä, näin voin sanoa, isänmaan parhaista pojista.

Tämä on minusta aika hyvä esimerkki siitä, millä tavoin on syytä suhtautua näihin poliisin toimivaltuuksiin. Me emme kukaan halua yhteiskuntaa, jossa rikoksia ei pystyttäisi mahdollisimman tehokkaasti selvittämään. Mutta me haluamme myös yhteiskunnan, jossa on yksilön oikeudet, yksilöllä on oma elämän vapautensa ja valinnan mahdollisuutensa, ja tämä on se ikuinen ristiriita, jota joudutaan miettimään, mihin se raja tässä yhteydessä vedetään.

Itse olen todellakin tätä liikennevaliokunnan enemmistön säännösluonnosta lukiessani aika ymmällä, ja minusta on hyvä miettiä, onko tämä raja nyt vedetty tässä oikein, onko todellakin otettu huomioon kaikki se arviointi, joka esimerkiksi perustuslakivaliokunnan mietinnössä on esitetty suhteessa siihen, mikä säännös nyt on.

Täällä on korostettu sitä, että luvan näiden tunnistamistietojen hankkimiseen antaa aina tuomioistuin. Se on tietysti kansainvälisen käytännön edellyttämää, mutta on syytä korostaa, ja se näkyy tästä säännöksestäkin, että kysymyksessä on yksittäistuomarin antama päätös. Kysymys on tämmöisestä tutkintatuomarijärjestelmästä eikä niinkään perustavaa laatua olevasta tuomioistuinkontrollista. Se kokemus, joka minulla on, kertoo, että yleensä tuomioistuimet aina suostuvat poliisin tekemiin esityksiin. Siinä se kontrolli on ehkä enemmän periaatteellinen kuin käytännöllinen, ja tämä on aika selvää. On helppo asettua yksittäisen tuomarin rooliin: Kun hänelle kokenut poliisimies tulee esittämään tiettyä esitutkintatoimenpidettä, niin yleensä siihen suostuu mieluummin kuin evää sen.

Ongelmana on tietysti, milloin ylitetään kynnys siitä, että tällaisen tiedon keräämisellä saadaan todella tietoja jonkun rikoksen selvittämiseksi. Silloin kun on kysymys vakavasta rikoksesta, jossa miniminä on vuosi tai kaksi vuotta, niin ollaan kuitenkin aika helpossa valintatilanteessa. Jos on kysymys huumausainerikoksesta, huumausaineen käyttämisestä, joka on rangaistavaa ja varmasti tulee sellaisena pysymäänkin, joudutaan pohtimaan, onko esimerkiksi tämmöisten tunnistamistietojen hankkiminen sallittava perheestä, jossa lapsi on käynyt viisi tai kuusi kertaa jossain nuorisopaikassa, jossa on käytetty viimeksi kuluneen vuoden aikana huumausaineita. Se voi koskea ketä tahansa meistä, ketä tahansa suomalaista. Entä onko esimerkiksi tuttavuuden perusteella mahdollista kerätä näitä tietoja? Minusta tässä kyllä liikutaan sellaisella rajalla, että jäädään kysymään, onko tämä mahdollisuus syytä avata, saavutetaanko sillä todella rikostutkinnallisesti sellainen tehokkuus, että tämä on perusteltua. Vanhastaanhan näiden tunnistamistietojen saaminen on ollut mahdollista puhelimitse tapahtuvassa kotirauhanrikkomisessa, josta on hyvin pieni rangaistusminimi, mutta se on ymmärrettävää, koska rikosta ei voi tehdä muulla tavoin kuin puhelimella aiheuttamalla.

Esitutkinta tunnistamistietojen ja puhelimen kuuntelun osalta liittyy moneen muuhunkin asiaan, joita minusta on tässä yhteydessä syytä miettiä. Meillä poliisitoiminnassa kerätään tietoja ns. ammattimaisesta ja taparikollisuudesta, joka voi olla poliisitutkinnallisesti perusteltua, mutta joka on täysin säätelemätöntä. Itse valitsemamme eduskunnan oikeusasiamies on kiinnittänyt hyvin vakavaa huomiota siihen, että sisäministeriön tulisi valmistella menettelyohjeet ja pelisäännöt ataritoiminnalle, myös sille, mitenkä tieto, joka saadaan ja joka todetaan rikosten tutkinnan kannalta epäolennaiseksi, tehokkaasti hävitetään, ettei se jää kiertämään mihinkään eikä tule kenenkään ulkopuolisen tietoon. Tässä on viimeksi kuluneen vuodenkin aikana muutamaan kertaan voitu todeta, että kaatopaikalle kuljetetaan tuhoamatta poliisin tai viranomaisten hallussa olevaa hävitettävää tietoa. Tässä yhteydessä perustuslakivaliokunta kiinnitti tä-

hän huomiota. Nyt täällä sanotaan vain, että rikoksen selvittämisen kannalta merkityksetön aineisto on heti tarkastuksen jälkeen hävitettävä. Kuka taas sanoo, mikä on merkityksetön aineisto ja mitä ehkä halutaan säilyttää muutama vuosi, jotta saadaan tietyt yhteydet selville?

Tässä suhteessa ongelmia tähän kyllä liittyy, ja toivon, että niitä vielä voidaan huolellisemmin tarkistella ja katsoa juuri, mihin kokonaisuuteen tämä liittyy. On hyvin todennäköistä, että jos tämä tunnistamistietojen käyttö avataan, niin sitä tullaan poliisin ataritoimintaan aika lailla yhdistämään. Minua henkilökohtaisesti ja luulisin, että useampia muitakin, jotka ovat kiinnostuneita yksilön elämänpiirin vapaudesta, kiinnostaa se, missä vaiheessa tämän ataritoiminnan sisäisen ryhdin luominen on.

Täällä ed. Tennilä hyvin terävästi minusta huomautti jo siitä, että jos puhelinkuuntelu olisi tehokas rikosten ehkäisykeino, niin vakavat huumausainerikokset Yhdysvalloissa ja Länsi-Euroopan eri maissa olisivat aivan toisella, alemmalla tasolla kuin tänä päivänä. Näin tunnetusti ei ole! Se osoittaa itse asiassa sen, että kun puhelimeen kohdistuvia etsintäkeinoja lisätään, niin todella vakava rikollisuus lakkaa käyttämästä puhelinta. Puhelin ei enää tänä päivänä ole useammissa Länsi-Euroopan maissa mikään yksityisyyden väline ja sen vuoksi mitään olennaista rikollista informaatiota sillä ei enää välitetä.

Ed. Hassi viittasi, että tämä vaikuttaa erilaisiin muihin lähdesuojiin. Toimittajan lähdesuoja nyt on kaikkein kiinnostavin. Tässä en ole havainnut pohditun sitä, voidaanko esimerkiksi jonkun toimituksen puhelin, johon jatkuvasti saatetaan soittaa paitsi uhkaussoittoja myös erilaisia vihjeitä rikoksista, panna vastaavanlaiseen tarkkailuun myös siltä osin kun kysymys on toimituksesta lähtevistä puheluista.

Juuri sen vuoksi, että suunnitelmallinen rikollisuus pakenee tutkintakeinoja, joita havaitaan, puhelimen tunnistamistietojen tai puhelinkuuntelun salliminen ei välttämättä luo sitä tehokkuuden uutta parempaa tasoa, johon sillä pyritään, mutta se ehkä lisää sellaisia riskejä yksityisyydelle, joita ei kukaan halua eikä toivo.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kiinnittäisin huomiota siihen, mistä ed. Niinistö puhui ja mikä on minusta hyvin olennaista, eli rahanpesuun. Jos me ajattelemme huumausainerikollisuutta, niin sen olennainen selvittämisen kanava on tietysti se, mitenkä hoidetaan ns. valkoiseksi rahaksi ne suunnattomat pääomat, jotka huumausainerikoksista saadaan. Tiedetään, että vaihtosuhde on suurin piirtein niin, että kahdella mustalla rahalla saa yhden valkean rahan. Tätä tapahtuu ilmeisesti maailman laajuisesti ja myös meillä. Sitä toimintaa ei voida koskaan siirtää laillisten rahoituskanavien ulkopuolelle, niin kuin voidaan esimerkiksi puhelinta ruveta välttämään vakavassa rikollisuudessa. Sen vuoksi minusta olisi kaikki syy paneutua pankkisalaisuuden selvittämiseen siltä osin, kun on todella poliisilla oikeus saada tietoja nopeista suurten rahamäärien liikeistä suomalaisissa rahalaitoksissa. Se on paljon olennaisempaa kuin se, että saa tietää, kenelle ja kuinka monta puhelua jostakin yksityiskodista on soitettu.

Ed. Mäkelä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V. Laukkanen: Arvoisa puhemies! Kun puhutaan näistä tunnistamistiedoista, niin on selvästi voimakas jännite tässä asiassa osittain sen takia, että monet todella pitkälle sekoittavat nämä tunnistamistiedot poliisin salakuunteluoikeuteen, ja kuitenkaan ei ole lainkaan kysymys siitä. Selvyyden vuoksi totean siis vielä, että poliisi ei missään olosuhteissa saa edes selville sitä, kuka on soittanut tiettyyn numeroon. Saadaan vain selville se puhelinnumero, mistä on soitettu tiettyyn numeroon tai mihin puhelinnumeroon puheluita on tullut. Jos tunnistamistietojen saaminen olisi niin tavattoman järkyttävää kuin täällä ed. Tennilä on puhunut, niin minä ihmettelen, miksi ed. Tennilä ja muut vastustajat eivät ole vielä reagoineet siihen, että kun esimerkiksi ed. Tennilä saa tänne eduskuntaan puhelun, niin hän näkee suoraa päätä omasta puhelimestaan varsin usein sen puhelinnumeron, josta tämä puhelu tulee. Minä en ymmärrä, totta puhuen ollakseni rehellinen, miksi tämä on mahdollista, koska voimassa olevan lainsäädännön mukaan minun mielestäni sen ei pitäisi olla mahdollista. Mutta niin vain käy, että suoralta kädeltä näkee erittäin usein, mistä puhelu tulee, halusipa soittaja sitä tai ei.

Toinen asia, mikä täytyy muistaa, on se, että kun poliisi näitä tunnistamistietoja sitten saisi, niin voidaan aina ajatella sellaisiakin tapauksia, että esimerkiksi jokin huumausainerikollinen soittaisi vaikka kansanedustajalle kaikkien muiden puheluiden välissä ja kun sitten poliisi saisi luettelon näistä puhelinnumeroista, mihinkä tämä törkeä huumausainerikollinen on soitta-

nut, niin toki sieltä löytyisi sitten ed. Tennilän puhelinnumero tai oma puhelinnumeroni. Mutta en vielä ole oikein ymmärtänyt, kuinka vakavaa se loppujen lopuksi olisi, että puhelinnumeroni löytyisi sieltä.

On nimittäin selvää, että poliisi saadessaan suuren määrän puhelinnumeroita ei missään tapauksessa lähde esimerkiksi siitä olettamuksesta, että näitä henkilöitä olisi epäiltävä syyllisiksi johonkin rikollisuuteen. Tästä ei ole lainkaan kysymys. Tietoaines on niin niukkaa, että sellaisenaan sillä poliisi ei tee yhtään mitään. Mutta yhtä selvää on, että jos näitä puheluita on 20 tai 30 muutaman vuorokauden sisällä, niin vaikka ne puhelut olisi kohdistettu kansanedustajalle, niin saattaa olla, että poliisia kiinnostaisi jo tämä tapaus, ja mielestäni oikeutetusti.

Täytyy myös muistaa, että tunnistamistiedot on eräässä mielessä vain tekninen keino sille toiselle vaihtoehdolle, että poliisi seuraa tietyn henkilön toimenpiteitä ja liikkumista päivästä toiseen ja vuorokaudesta toiseen. Tällainen ns. postaaminen on toki nytkin voimassa olevan lain mukaan mahdollista, ja se mahdollistaa sen selvittämisen, kenen kanssa kyseinen huumausainerikollinen esimerkiksi käy kahvilla ja neuvottelee iltaisin ravintolassa. Tällaisessa tilanteessa aivan hyvin voisi jälleen käydä niin, että kansanedustaja kutsun perusteella olisi esimerkiksi tekemisissä tällaisen rikollisen kanssa ja näin tulisi varmasti kirjatuksi poliisin havaintoihin, mutta sitä en ymmärrä, että siinä olisi mitään huolestuttavaa niiden kansanedustajien ja henkilöiden osalta, joilla ei olisi mitään tekemistä itse epäillyn rikollisuuden kanssa.

Täytyy siis painottaa, että tässä on taloudellinenkin näkökohta, että kun selvitetään vaikeasti selvitettävää huumausainerikollisuuden organisaatiota, niin saattaa olla, että päätekijän puhelinnumeron selville saaminen ja sitä kautta ne puhelinnumerot, joihin tämä päätekijä on soittanut, voi jo paljastaa varsin nopealla tavalla todelliset yhteydet niihin rikollisiin kumppaneihin, joista on kysymys.

Kun vielä ajatellaan näiden puhelimen tunnistamistietojen pyhyyttä, täytyy muistaa, että teleyhtiöt esittivät, että heidän mielestään nämä puhelintunnistamistiedot pitäisi antaa puhelimen omistajalle aivan kokonaisuudessaan pelkän pyynnön perusteella. Nythän käytäntö on se, että puhelinnumero annetaan tiedoksi lukuun ottamatta kahta viimeistä numeroa. Teleyhtiöt eivät nähneet sitä minään ongelmana, vaikka ne numerot annettaisiin kokonaisuudessaan eli tiedot siitä, mihin numeroon on soitettu. Kyllä tässä on valtavan suuri ero, jos verrataan tätä puhelimen salakuunteluun.

Jos ajatellaan, mihin liikennevaliokunnan mietinnön sanamuoto perustuu, niin täällä on paljon puhuttu kansainvälisestä vertailusta ja ed. Tenniläkin on puhunut Ruotsista hyvin paljon. Ed. Tennilä tietää tai hänen ainakin pitäisi tietää, että liikennevaliokunnalle jaettiin selvitys puhelinkuuntelua koskevasta lainsäädännöstä Euroopasta, ja sen sivulla 6 todetaan, että puhelinvalvonnassa Ruotsissa puhelinlaitos luovuttaa tunnistetietoja puheluista salaa. Valvontaa voidaan käyttää joko silloin, kun on kyseessä rikos, josta ei ole määrätty lievempää rangaistusta kuin 6 kuukautta vankeutta, tai huumausainerikos tai huumausaineen salakuljetus tai tällaisen rikoksen yritys, valmistelu tai salahanke, jos tällaisesta teosta on määrätty rangaistus. Vastaus on siis se, että tämä liikennevaliokunnan mietinnön malli tulee lähes identtisellä tavalla Ruotsin hyväksi havaitusta ja koetusta mallista. Kun täällä on puhuttu kansainvälisestä käytännöstä, mikä on liittynyt salakuunteluun, on vain jätetty se puoli kertomatta, jotta tämä asia tulisi ikään kuin vastustajille herkullisemmaksi. Mutta puhelinvalvonta todella Ruotsin mukaan menee juuri näin, että riittää, jos minimirangaistus on 6 kuukautta vankeutta. Olen itse vastalauseessani lähtenyt samasta ajatuksesta, että törkeissä rikoksissa tulisi tunnistamistietojen antamisen olla mahdollista.

Ed. Nikula, joka on lakimies, puhuu kauniisti "vakavista" rikoksista sen takia, että hän ei voi käyttää rikosoikeuden perinteistä terminologiaa, koska sanalla "törkeä" ymmärretään kaikkia niitä rikoksia, joista seuraa vähintäänkin 4 kuukauden vankeusrangaistus. Jos siis ollaan uskollisia tälle ed. Nikulan ajattelulle, että vakavissa rikoksissa tunnistamistietojen antamisen pitäisi olla mahdollista, niin se edellyttäisi juuri sitä, että rangaistusminimi asetetaan tunnistamistietojen osalta siihen, missä törkeän rikoksen määritelmä alkaa.

Se, että Ruotsissa tämä raja on 6 kuukautta ja itse olen esittänyt 4:ää kuukautta, johtuu siitä yksinkertaisesta syystä, että rikoslain kokonaisuudistuksen myötä on otettu selvä tendenssi siitä, että törkeiden rikosten minimirangaistusta alennetaan 6 kuukaudesta 4 kuukauteen.

Hyväksyn sen, että eduskunnan enemmistö on näin päättänyt tiettynä kriminaalipoliittisena linjauksena, joka vaikuttaa vankeusrangaistuksen pituuteen, mutta en hyväksy sitä, että rikos-

ten selvittämisintressi eliminoitaisiin tällä perusteella. Näin ollen olen I vastalauseessani esittänyt, että rikoksen raja tulisi asettaa 4 kuukauteen vankeutta.

Jos tarkastellaan hieman käytännössä sitä, miten nämä rikokset jakaantuvat verrattaessa vuoden minimiä tai vastaavasti 4 kuukauden minimiä, mielestäni voidaan selkeästi havaita, että mikäli teosta pitää seurata vähintään vuoden vankeusrangaistus, vaatimus on niin ankara, että käytännössä ei jää rikoksia, jotka täyttäisivät nämä edellytykset ja joissa poliisi tarvitsisi tunnistamistietoja, lukuun ottamatta aivan muutamaa tapausta. Valtiopetoksissa ja maanpetostapauksissa tunnistamistietoja voitaisiin antaa, samoin rikoksissa ihmisyyttä vastaan, murhassa, tapossa, ihmisryöstössä ja muissa tällaisissa rikoksissa kuten sotarikoksissa. Mutta jos ajattelemme rikollisuustilastoa ja todellista rikollisuusongelmaa, ymmärrämme, että nämä ovat aivan marginaalinen määrä rikollisuudesta Suomessa. Todellakin nämä edellä luetellut rikokset täyttävät myös tämän kahden vuoden rajan, koska niissä on todella ankara minimirangaistus.

Jos mennään 1 vuoden minimiin, se tarkoittaa käytännössä sitä, että perinteisesti törkeiksi luetellut teot eivät todellakaan ulotu tunnistamistietojen piiriin. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi törkeä varkaus ja törkeä kavallus. Myös ryöstön minimirangaistus on 4 kuukautta, mikä tarkoittaa sitä, että jos esimerkiksi avuttomassa tilassa oleva henkilö ryöstetään, häneltä viedään kaikki rahat ja pahoinpidellään vähän mennessä ja sitä tilannetta on esimerkiksi edeltänyt puhelinsoittoja, tekijät ovat esimerkiksi varmistautuneet siitä, että uhri on kotona, niin tällaisessa ryöstötapauksessa liikennevaliokunnan mietintö ei salli tunnistamistietojen antamista poliisille eli sen seikan selvittämistä, mistä numerosta uhrille soitettiin. Minä haluaisin nähdä ne henkilöt, jotka todella vakavissaan tarkoittavat, että tämä olisi liiallista oikeussuojan loukkaamista rikoksen tekijää ajatellen, kun samanaikaisesti rikoksen uhri on kärsinyt varsin vakavan oikeusloukkauksen.

Vastaavasti törkeän kiristyksen kohdalla, niin kuin jo vastauspuheenvuorossani totesin, henkilöä voidaan törkeästi kiristää toistuvasti, puhelimen avulla voidaan jättää viestejä, ja kun uhri haluaisi saada selville, kuka häntä kiristää, niin tämä ei ole liikennevaliokunnan mietinnön mukaan mahdollista, koska törkeän kiristyksen minimirangaistus on 4 kuukautta ja maksimirangaistus on 4 vuotta vankeutta. Henkilöä, joka siis voi syyllistyä tekoon, josta seuraa vaikkapa 3 vuotta vankeutta, suojataan niin paljon, että tunnistamistietojen antaminen ei olisi mahdollista.

Yhtä hyvin voisin ottaa esimerkiksi törkeästä pahoinpitelystä, joka johtaa henkilön kuolemaan. Tällöinhän tekijä tuomittaisiin yksin teoin tehdystä törkeästä pahoinpitelystä ja kuolemantuottamuksesta. Näissäkään tapauksissa poliisilla ei olisi mahdollisuutta saada tietää, ketkä ovat uhrille soittaneen hieman ennen rikosta.

Myös ammattimainen kätkemisrikos on organisoitua rikollisuutta, varsin vakavaa luonteeltaan ja liittyy usein huumausainerikollisuuteen. Ammattimaisessa kätkemisrikoksessa on varsin ankara maksimirangaistus, 6 vuotta vankeutta, mutta minimirangaistus on 4 kuukautta vankeutta. Tämä tarkoittaa edelleenkin sitä, ettei edes vuoden minimirangaistus tunnistamistietojen osalta mahdollista poliisille tunnistamistietojen saamista.

Rikosluetteloa voisi jatkaa vaikka kuinka pitkään, koska tämä todella koskee käytännössä kaikkia törkeä-tekomuotoisia rikoksia. Niissä missään tunnistamistietojen saaminen ei käytännössä ole mahdollista.

Se, että liikennevaliokunta on tehnyt lisäyksen hallituksen esitykseen siten, että nimenomaan huumausainerikoksissa on lueteltu kolme huumausainerikosta, joiden kohdalla tehdään poikkeus, on mielestäni varsin onnistunutta. Nämä rikoksethan ovat huumausainerikos perusmuodossaan, törkeän huumausainerikoksen valmistelu ja huumausaineen salakuljetusrikos.

Varsinkin törkeän huumausainerikoksen valmistelun osalta on tärkeätä, että poliisi tunnistamistietojen avulla voisi saada jo kiinni ja ikään kuin ilmiannettua rikoksen, ennen kuin se on täyttynyt ja toteutunut. Rikos on varsin vakava, ja minusta on itsestäänselvää, että pääpaino pitäisi kohdistaa juuri huumausainerikollisuuteen tämän kysymyksen osalta.

Vastaavasti huumausaineen salakuljetusrikollisuus tapahtuu varsin usein organisoidusti ja silloin on tärkeätä, että poliisilla olisi mahdollisuus saada tunnistamistietojen avulla selvitystä siitä, ketkä salakuljetusrenkaaseen kuuluvat.

Pelkän huumausainerikoksen osalta voidaan kieltämättä tehdä se periaatteellinen huomautus, että se voi käsittää myös sellaisetkin teot, jotka ovat luonteeltaan varsin lieviä. Täytyy kuitenkin muistaa, että poliisi ei toimi suinkaan niin, että käyttäisi kaiken energiansa sen enempää liiken-

teen ylinopeuden valvontaan kuin myöskään huumausaineiden käyttörikoksien tutkimiseen. Ylipäätänsä huumausainerikoksista pelkkänä käyttönä ei käytännössä tehdä poliisitutkintaa.

Toinen rajoitus on se, että laissa nimenomaan todetaan, että tunnistamistietoja voidaan antaa vain, mikäli tiedoilla on oleellinen merkitys. Tämäkin omalta osaltaan rajaa poliisin tarvetta ja haluakin saada tunnistamistietoja.

Arvoisa puhemies! Kaiken esitetyn perusteella katson, että liikennevaliokunnan mietintö sisältää järkevän ja terveen muutoksen ajateltaessa vakavaa huumausainerikollisuusongelmaa. Sen takia olisi suuri vahinko, jos asia menisi suureen valiokuntaan ja sitä kautta eliminoitaisiin se, koska tämä asia on ajankohtainen ja varsin tärkeä apu poliisille vaikeassa työssä.

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Ed. V. Laukkasen puheenvuoro osoittaa, kuinka valtavan suuria näkemyseroja kyseisestä asiasta on tässä salissa. Arvoisasta puhemiehestä katsoen vasemmalla oleva laita pääsääntöisesti näkee, että oikeastaan minkäänlaista mahdollisuutta poliisille ei saisi antaa tunnistamistietoihin. Sen sijaan ed. V. Laukkanen edustaa sitä kantaa, että lähes millä tahansa perusteella tunnistamistiedot voisi antaa. Kun ed. V. Laukkanen on kuitenkin juristi, ihmettelen hänen kevyttä tapaansa suhtautua lainsäädäntötyöhön ottaen huomioon, että nyt kuitenkin ollaan kopeloimassa asiaa, josta on valtiosääntöön kirjoitettu.

Vielä tähdennän sitä, että valiokunta erittäin perusteellisesti tämän asian käsitteli, pitäytyi 1 vuoden rangaistusminimissä hyvin pitkään, joka oli hallituksen esityksessä, josta myös perustuslakivaliokunta antoi lausuntonsa. Viimeisessä vaiheessa, mielestäni ikään kuin vahingossa, rangaistusskaalaa laajennettiin.

Ei minulla periaatteessa ole mitään sitä vastaan, vaikka se laajennettaisiinkin, mutta sen tulisi tapahtua toisella lailla, niin että se todella valmisteltaisiin siltä pohjalta, siitä kuultaisiin asiantuntijoita ja niin, että todella tiedettäisiin, mistä ollaan päättämässä.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Ed. Saarelle oikaisuna vain se, että kyllä minustakin tunnistamistietoja voidaan antaa, jos kyseessä on rikoksesta epäilty ja hänen puhelimensa. Siltä osin en ole tietenkään vastaan, jotta päästään rikoksen selvittämisessä eteenpäin. Mutta tilanne, jossa kuka tahansa voi joutua tarkkailuun ja vieläpä tietämättään tai vain kuulluksi tulemisen jälkeen ilman omaa lupaansa, tietysti huolettaa, koska nyt ollaan hallitusmuodon 12 §:ssä. Puhelinsalaisuus on loukkaamaton, siellä sanotaan. Nyt kuitenkin tästä selvästi livetään.

Mitä olisi pitänyt tehdä? Tämä asia olisi pitänyt erittäin huolellisesti valmistella. Sen vuoksi Pasasen toimikunta olisi ollut paras elin sitä valmistelemaan esimerkiksi siten, että olisi annettu erillinen toimeksianto tuoda tunnistamistietoasia salakuuntelusta erillisenä asiana eduskuntaan.

Ed. V. Laukkaselle haluan todeta, kun hän ehdottaa neljän kuukauden tuomiota rajaksi, jonka jälkeen tunnistamistietoja voi vapaasti poliisille antaa, että kahden vuoden raja oli apulaisoikeuskanslerin ehdotus, koska hän lähti siitä ja minusta hyvin perustellusti, että vain todella törkeissä rikoksissa voidaan poiketa perustuslain takaamasta puhelinsalaisuuslähtökohdasta ja vain silloin on perusteltua ottaa käytäntöön tällainen menettely.

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Pyydän huomauttaa ed. Tennilän puheenvuoroon, että hän valiokunnassa ehdotti koko lakia hylättäväksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Saari ed. Hassin kannattamana ehdottanut, että asia lähetettäisiin suureen valiokuntaan.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka haluaa ottaa asian toiseen käsittelyyn sitä suureen valiokuntaan lähettämättä, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Saaren ehdotus hyväksytty.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 23 jaa- ja 79 ei-ääntä; poissa 97. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Saaren ehdotuksen.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Mäki-Hakola: Arvoisa puhemies! Ilmoitan, että suuri valiokunta kokoontuu huomenna keskiviikkona kello 12.30 aloittamaan asian käsittelyn.

---

2) Ehdotus laiksi maaseutuelinkeinolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 51
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi Venäjän ja Itä-Euroopan instituutista

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 44
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

hallintovaliokuntaan:

4) Hallituksen esitys n:o 70 laeiksi kunnallislain ja kuntajaosta annetun lain muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan:

5) Hallituksen esitys n:o 71 laiksi polttoaineverosta annetun lain verotaulukon muuttamisesta

sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto:

6) Hallituksen esitys n:o 72 laeiksi opintotukilain muuttamisesta ja rajoituksesta oikeuteen saada aikuisopintorahaa

sosiaali- ja terveysvaliokuntaan:

7) Hallituksen esitys n:o 74 laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta

---

8) Hallituksen esitys n:o 75 laiksi aikuisten järjestelmällisen hammashuollon toimeenpanon siirtämisestä

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Laine: Rouva puhemies! Aikuisten hammashoitokulujen ottamista sairausvakuutuskorvauksen piiriin perusteltiin sillä, että se on korvaus siitä, että sairauskuluvähennys poistetaan. Nyt hallitus kuitenkin haluaa siirtää lain toteuttamista antamatta mitään tilalle. Mielestäni asiaa voitaisiin harkita toisin, jos hallitus olisi vaikkapa ehdottanut palautettavaksi sairauskulujen vähennysoikeuden. Mutta niinhän hallitus ei tee. Tästä syystä pidän erittäin kyseenalaisena esillä olevan hallituksen esityksen hyväksymistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

9) Hallituksen esitys n:o 76 laeiksi lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 1 a §:n kumoamisesta ja työntekijäin eläkelain 8 §:n muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys n:o 77 laiksi työllisyyslain väliaikaisesta muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Rimmi: Rouva puhemies! Hallituksen esitys n:o 77 työllisyyslain väliaikaisesta muuttamisesta on häijy esitys. On pakko kysyä: Minkä ihmeen takia hallitus haluaa hyökätä nuoria, alle 20-vuotiaita työttömiä kohtaan? Mitä pahaa nämä ihmiset ovat tässä yhteiskunnassa tehneet? Näiden nuorten lähes ainoa mahdollisuus saada jotakin työtä on ollut se, että voimassa oleva työllisyyslaki on edellyttänyt nuorten työllistämistä kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen.

Hallitus esittää nyt työttömyysrajaksi kuutta kuukautta ennen kuin työllistämisvelvollisuus astuisi voimaan. Tämä on todella kova isku nuorille ihmisille vasten kasvoja. Esityksen perusteluissa todetaan, että velvoitetyöllistettävien määrä on kokonaisuutena voimakkaasti lisääntynyt. Se on totta. Se on luonnollinen seuraus siitä, että työttömyys on muutenkin rajusti lisääntynyt.

Huhtikuun lopun tilaston mukaan maassamme oli työttömiä 342 000. Lisäystä edelliseen kuukauteen oli 2 600 työtöntä. Näistä alle 25-vuotiaita oli 60 300 ja alle 20-vuotiaita, joihin hallitus nyt on kyntensä iskemässä, 12 700.

Esitystä perustellaan mielestäni puhtaasti sillä, että säästetään valtion varoja. Kun työttömyys sai ennen kestää kolme kuukautta ja nyt esitetään, että se saisi kestää kuusi kuukautta ennen kuin työllistämisvelvollisuus tulisi voimaan, niin hallituksen esityksen mukaan kerrotaan säästettävän peräti 97 miljoonaa markkaa.

Esitys pitää sisällään toisenkin kummallisuuden. Siinä ehdotetaan, että työllistämisvelvoitteen nojalla työllistettävien työaika muutettaisiin nykyisestä ns. täystyöajasta 75 prosentiksi eli noin kuudeksi tunniksi päivässä. Tällä olisi monenlaisia seuraamuksia. Ensinnäkin työstä saatava palkka pienenisi, tosin toisilla olisi mahdollisuus saada ns. sovitettua työttömyysturvaa. Työllistettyjä halutaan siis luukuttaa eli juoksuttaa hakemaan niukkaa elantoansa eri kohteista. Tällä toimenpiteellä on esityksen mukaan saatavissa säästöjä myös valtion kassaan huomattavia miljoonia.

Suorastaan harmillinen esitys on myös ammattiliittojen työttömyyskassoille. Tätä kauttahan myös kassoille tulisi rasituksia ja ne tulisivat kesken vuoden noin vain. Kassoilla on jo nyt muutenkin todella suuria vaikeuksia selvitä tässä yhä kasvavassa työttömyystilanteessa ja kassajäsenmaksujen maksajien koko ajan vähetessä.

Esitystä ei todellakaan voi mitenkään ymmärtää. Tosin myönnän, että tänään esityksen käteen saatuani en kovin seikkaperäisesti ja ihan kaikkiin yksityiskohtiin ole ennättänyt tutustua, mutta jo lyhyelläkin tarkastelulla siitä todella onnettomia, ei millään muotoa hyväksyttäviä kohtia löytää.

Rouva puhemies! Se, että alle 20-vuotiaiden työttömien työllistämisen vaikeuttamisella ja velvoitetyön tekijöiden työajan rajoituksilla hallitus laskee säästävänsä tämän vuoden työllistämismenoista 165 miljoonaa markkaa, ei ole perusteltua. Se on pois työttömien niukasta elintasosta ja myös lisärasite ammattiliittojen työttömyyskassoille. Rohkenen toivoa, että kun työasiainvaliokunta asiaa käsittelee, niin tämä lakiesitys toivon mukaan saa siellä sille kuuluvan kohtelun. Toivon myös, että eduskunnan jäsenet, kansanedustajat, eivät linnoittautuisi tässä kysymyksessä hallituksen rintamaan nuorien työttömien ja työllistettävien kurittamiseksi, vaan antaisivat heillekin ihmisarvon.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Olen kaikilta osin samaa mieltä, mitä ed. Rimmi puheenvuorossaan äsken totesi. Haluaisin vielä lisätä sen, että eduskunta joitakin päiviä sitten äänesti kantelusta, jonka kuusi kansanedustajaa oli tehnyt koskien eräiden ministerien toimia nimenomaan työllisyyden osalta. Silloin esimerkiksi perustuslakivaliokunnalle annetuissa ministerien lausunnoissa, jotka saatettiin koko eduskunnan tietoon, ministerit ja erityisesti työministeri Kanerva vakuuttivat tehneensä kaikkensa työllisyyden turvaamiseksi.

Nyt esillä oleva hallituksen esitys osoittaa, että hallitus jatkaa linjaa, joka vesittää työllisyyslailla asetettuja velvoitteita työn järjestämiseksi. Eduskuntahan aikaisemmin teki jo pari muutosta, joista toista sinänsä saattoi pitää perusteltuna. Mutta tämä muutos, joka edellyttää sitä, että pitää nuoren odottaa kuusi kuukautta ennen kuin velvoitetyön järjestäminen tulee työvoimaviranomaisia velvoittavaksi, on uusi todis-

te siitä, että hallitus haluaa väistää velvoitetta, jonka jo itse perustuslaki, hallitusmuodon 6 §:n 2 momentti, hallituksen velvollisuudeksi asettaa. En voi hyväksyä tällaista esitystä.

Ed. Laitinen: Arvoisa puhemies! Ed. Rimmi ja ed. Laine aivan oikeutetusti ja perustellusti kritikoivat hallituksen työllisyyslakiehdotusta, jota esitellään nyt väliaikaisena muutoksena. On aika tavalla käsittämätöntä, että tilanteessa, jossa meillä on lähes 350 000 työtöntä virallisestikin ja piilotyöttömiä noin 80 000, hallitus tuo eduskunnalle tällaisen ehdotuksen.

On valitettavaa, että työministeri ei ole pystynyt tai sitten halunnut puolustaa työttömien etuja ja oikeuksia lisätalousarvion käsittelyn yhteydessä. Käsittämätöntä on se, että kun hallitus alkuvuodesta puhui työllisyyslisäbudjetista, joka piti antaa jo alkukeväästä niin, että työllisyyden hoitoon lisätään määrärahoja, niin nyt hallitus on itse asiassa niitä leikkaamassa.

Kun valiokunnassa tätä asiaa käsitellään, toivon mukaan hallituspuolueiden kansanedustajat tulevat opposition kannan mukaiseen esitykseen, että tämä hallituksen ehdotus hylättäisiin.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! On tosiaan erittäin yllättävää, että samanaikaisesti kun hallitus puhuu niin pääministerin kuin työvoimaministerinkin suulla, että he elvyttävät ja tukevat työllisyyttä Suomessa, voisi luetella paljon niitä asioita, mitä tämänkin kevään kuluessa on tänne tuotu hallituksen esityksinä, jotka eivät tue työllisyyttä. Tämä on kyllä eräs niistä.

Kun ajatellaan, että meillä rikollisuus kasvaa tällä hetkellä Suomessa ja vallankin nuorisorikollisuus, mikä on valitettavaa, niin tämähän tukee nimenomaan sitä. Kun laskee ne kustannukset, mitkä tulevat muuta kautta yhteiskunnalle maksettaviksi, ne ovat moninkertaiset siihen verraten, mitä aiotaan tällä säästää. Oli erittäin surullista kuulla eilen Jyväskylässä, kun eräs nimismies kertoi erään nuoren miehen tarinan, joka oli maksanut yhteiskunnalle jo miljoonia, ja hän oli vasta 21-vuotias, kun hänen rikoshistoriansa alkoi 7-vuotiaasta.

Täytyy sanoa, että kyllä on pallo hallituksella hukassa. Eihän tähän muuta kantaa voi ottaa, kun tämän on lukenut lävitse, kuin sen, että esitys pitää kaataa eduskunnassa.

Ed. Mäkelä: Arvoisa puhemies! Olen tyydytyksellä kuunnellut kollegoitten puheenvuoroja tästä hallituksen esityksestä, joka tuntuu todella kohtuuttomalta tilanteessa, jossa todella sadattuhannet suomalaiset ovat vailla työn oikeutta, joka heille perustuslaissa on luvattu. Missään tapauksessa en henkilökohtaisesti voi hyväksyä tätä hallituksen esitystä ja tiedän, että SMP:läiset tulevat kyllä kynsin hampain taistelemaan työn oikeuden puolesta ja tämän lain kohdalla nimenomaan nuorten oikeudesta työhön.

En ymmärrä, minkälaista linjaa hallitus vetää työllisyyden hoidossa. Rahoja karsitaan, mieluummin maksetaan kymmeniä miljoonia markkoja työttömyyden ylläpitämiseen kuin työn tarjoamiseen. Kun nuorelle ei anneta mahdollisuutta työhön, se todella tulee kalliiksi, niin kuin ed. Pekka Leppänen sanoi, sitten myöhemmässä elämän vaiheessa. Nuorelle ensimmäinen työpaikka merkitsee itsetunnolle hyvin suurta asiaa. Se antaa elämään ihan uutta sisältöä, se tuo työn arvon uuteen nousuun, kun pääsisi johonkin ensimmäiseen työpaikkaan. Kyllä hallitus tekee aivan väärin tässä, että todellakin nuoret jätetään työelämän ulkopuolelle, heidät opetetaan työn vieroksujiksi, heidät pakotetaan tavallaan sosiaalisen yhteiskunnan ulkopuolelle epäsosiaaliseen käyttäytymiseen, alkoholiongelmiin ja kaikennäköiseen muuhun ei-toivottuun käytökseen. Tätä esitystä ei voi tukea.

Ed. Mäkipää: Arvoisa puhemies! Häthätää lukiessani tätä todella tuntuu siltä, että hallitus jatkuvasti harjoittaa passiivista työvoimapolitiikkaa. Perusteluina on sanottu, että työministeriön hallinnonalalta pitäisi pihistää 500 miljoonaa markkaa.

Tuntuu kohtuuttomalta, että nämä esitykset kohdistuvat alle 20-vuotiaisiin nuoriin. Toivoisinkin, että moni kansanedustajan lapsi joutuisi työttömäksi, että he voisivat tuntea, miltä tuntuu, kun juuri nuori joutuu työttömäksi. Kun ajatellaan, että nuori on työtön, niin kuin täällä ovat monet sanoneet, siihen kuvioon tulee hyvin paljon epämääräisiä harrastuksia ja motivaatio elämään puuttuu. Samoin perusteluissa mainitaan, että kun nuoria joutuu työttömäksi, 60 miljoonaa markkaa menee työttömyysturvamenoihin. Onko tämä oikeata nuorten kasvatusta? Ei ole ihme, että nuoret ovat menettäneet monta kertaa otteensa elämään ja ennen kaikkea menettäneet uskonsa poliitikkoihin. Ei ole ihme, kun jatkuvasti tällaisia esityksiä annetaan, että ei enää ole uskoa huomispäivään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan

11) Hallituksen esitys n:o 78 sokerilaiksi

12) Hallituksen esitys n:o 79 laiksi kotimaisesta tärkkelystuotannosta

13) Hallituksen esitys n:o 80 laiksi kotimaisesta öljykasvituotannosta

---

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 17.29.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
